

Vlaams
Parlement

ingediend op **381** (2020-2021) – Nr. 2
11 maart 2021 (2020-2021)

Verslag van de hoorzitting

namens de Commissie voor Welzijn,
Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding
uitgebracht door Katrien Schryvers

over de nota van de Vlaamse Regering

ingediend door minister Wouter Beke

Vijfjaarlijks rapport van de Vlaamse Regering
over de evaluatie van het decreet
betreffende de integrale jeugdhulp

Samenstelling van de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding:

Voorzitter: Stefaan Sintobin.

Vaste leden:

Koen Daniëls, Lorin Parys, Elke Sleurs, Tine van der Vloet, Katja Verheyen;
Immanuel De Reuse, Stefaan Sintobin, Suzy Wouters;
Maaïke De Rudder, Katrien Schryvers;
Freya Saeys, Maurits Vande Reyde;
Ann De Martelaer, Jeremie Vaneeckhout;
Freya Van den Bossche.

Plaatsvervangers:

Allessia Claes, Piet De Bruyn, Freya Perdaens, Sarah Smeyers, Annabel Tavernier;
Yves Buysse, Ilse Malfroot, Frieda Verougstraete-Deschacht;
Vera Jans, Kurt Vanryckeghem;
Gweny De Vroe, Sihame El Kaouakibi;
Johan Danen, Celia Groothedde;
Conner Rousseau.

Toegevoegde leden:

Lise Vandecasteele.

Documenten in het dossier:

381 (2019-2020) – Nr. 1: Nota van de Vlaamse Regering

INHOUD

1. Uiteenzetting door Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin met vragen en opmerkingen van de leden	4
1.1. Uiteenzetting door Stefaan Pleysier	4
1.2. Uiteenzetting door Elke Roevens	6
1.3. Uiteenzetting door Johan Put	9
1.4. Vragen en opmerkingen van de leden met repliek van de sprekers.....	12
2. Uiteenzettingen door De Wissel en Cachet met vragen en opmerkingen van de leden.....	22
2.1. Uiteenzetting door Luc Deneffe	22
2.2. Uiteenzetting door Kris Clijsters en Kristien Schoenmaeckers	25
2.3. Vragen en opmerkingen van de leden met repliek van de sprekers.....	31
3. Uiteenzettingen door Vlaams Expertisecentrum Kindermishandeling en sociale dienst voor gerechtelijke jeugdhulp	39
3.1. Uiteenzetting door Kristof Desair.....	39
3.2. Uiteenzetting door Vera Vernaeve	44
3.3. Vragen en opmerkingen van de leden met repliek van de sprekers.....	48
Gebruikte afkortingen	54
Bijlagen: zie dossierpagina van dit document op www.vlaamsparlement.be	

De Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding hield op 9 december 2020 een hoorzitting over het vijfjaarlijks rapport van de Vlaamse Regering over de evaluatie van het decreet van 12 juli 2013 betreffende de integrale jeugdhulp, met:

- Stefaan Pleysier, Johan Put en Elke Roevens, faculteit Rechtsgeleerdheid KU Leuven, Leuvens Instituut voor Criminologie, respectievelijk promotoren en hoofdonderzoeker van het onderzoek door het Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin naar het decreet betreffende de integrale jeugdhulp;
- Luc Deneffe, directeur vzw De Wissel;
- Kris Clijsters, co-coördinator vzw Cachet, en Kristien Schoenmaeckers, ervaringsdeskundige;
- Kristof Desair, bestuurder Vlaams Expertisecentrum Kindermishandeling en directeur Vertrouwenscentrum Kindermishandeling Vlaams-Brabant;
- Vera Vernaëve, consulente sociale dienst voor gerechtelijke jeugdhulp Dendermonde en hoofddéléguee ACOD technisch comité Opgroeien.

De presentaties van het Steunpunt WVG, Kris Clijsters en Kristof Desair zijn raadpleegbaar op de [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be.

(Deze vergadering werd als videoconferentie georganiseerd.)

1. Uiteenzetting door Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin met vragen en opmerkingen van de leden

1.1. Uiteenzetting door Stefaan Pleysier

Stefaan Pleysier, hoogleraar faculteit Rechtsgeleerdheid KU Leuven, Leuvens Instituut voor Criminologie, coördinator van de onderzoekslijn Jeugdcriminologie en Jeugdrecht en promotor van het onderzoek, geeft toelichting bij de evaluatie van het decreet betreffende de integrale jeugdhulp. Het onderzoek werd gevoerd door een breder team. Naast Elke Roevens was ook Liesbeth Op de Beeck als onderzoeker betrokken en werd er met een promotorteam gewerkt. Naast Stefaan Pleysier en Johan Put betrof dit Tine Van Regenmortel (HIVA), Koen Hermans (LUCAS & Centrum voor Sociologisch Onderzoek, KU Leuven) en Joris Voets (Vakgroep Bestuurskunde en Publiek Management van UGent). Stefaan Pleysier vertelt eerst over het doel en de methodologie van het onderzoek. Daarna komen zijn collega's uitgebreider aan het woord over de resultaten en de aanbevelingen.

Wat het doel van het onderzoek betreft: in essentie lag het vertrekpunt van de studie al vervat in het decreet zelf. Artikel 105 bepaalt dat de Vlaamse Regering om de vijf jaar een rapport indient bij het Vlaams Parlement over de evaluatie van het decreet. De hoofddoelstelling van het onderzoek, vijf jaar na de invoering van het decreet, was dus de evaluatie, met andere woorden het meten van de doelbereiking van het decreet.

Voor de doelbereiking moet er teruggedaan worden naar de doelstellingen van het decreet. Die doelstellingen worden in algemene termen verwoord in artikel 5. Ze gaan over de samenwerking en afstemming van alle actoren in de jeugdhulp, met een gezamenlijk engagement ten behoeve van de minderjarigen en hun context.

Dat wordt verder verduidelijkt in artikel 8 van het decreet waarbij de volgende zeven doelstellingen worden toegelicht. Ten eerste is er vermaatschappelijking, wat inhoudt dat de organisatie van de hulp binnen het eigen milieu op basis van eigen krachten en netwerk moet gebeuren.

Ten tweede wordt er voorzien in een tijdige toegang. De rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp is voor iedereen vlot toegankelijk en de niet-rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp is toegankelijk wanneer het nodig is.

Ten derde wordt er flexibiliteit en continuïteit gegarandeerd. Het hulpverleningstraject moet met zo weinig mogelijk breuken verlopen.

Ten vierde worden verontrustende situaties tijdig herkend en wordt er gepast mee omgegaan. Dit is opnieuw een gedeelde verantwoordelijkheid van alle actoren.

Ten vijfde wordt er voorzien in een subsidiair crisisaanbod. Dat crisisnetwerk wordt ingezet wanneer er anders niet tijdig en gepast gereageerd kan worden.

Ten zesde is er participatie van de cliënt op verschillende niveaus, op het niveau van zowel de individuele casus, de voorzieningen als het structureel beleid van de integrale jeugdhulp.

Ten zevende is er een integrale aanpak, met samenwerking op alle niveaus, casusgericht, tussen alle voorzieningen en tussen sectoren.

Dit leidde tot de volgende onderzoeksvragen. Er werd onderzocht welke effecten (zowel voorzien als niet voorzien) het decreet en de implementatie van het decreet hebben teweeggebracht in het jeugdhulplandschap.

Er werd ook onderzocht in welke mate het jeugdhulplandschap anno 2019, vijf jaar na invoering van het decreet, tegemoetkomt aan de doelstellingen van dat decreet. Dit is belangrijk vanuit het perspectief van zowel de minderjarigen, de ouders, als de jeugdhulpaanbieders en de verwijzers.

Een derde onderzoeksvraag was hoe de antwoorden op de twee voorgaande vragen kunnen verklaard worden.

Een vierde onderzoeksvraag was voor welke aspecten de implementatie van het decreet moet bijgestuurd worden om waar nodig de doelstellingen die niet werden bereikt, te realiseren.

Wat de methodologie betreft: de zeven eerder vermelde doelstellingen worden in het decreet zelf verduidelijkt, maar zijn relatief vaag en weinig concreet. In een eerste fase van het project werden deze doelstellingen dus verder geconcretiseerd en geoperationaliseerd. Er werd een toetsingskader uitgewerkt en opgesteld waarbij de doelstellingen van het decreet worden vertaald in operationele doelstellingen, in acties en indicatoren. Met deze indicatoren is men aan de slag gegaan en werden de betrokken actoren bevraagd om de mate van doelbereiking in beeld te brengen.

Dit toetsingskader werd verder ook voorgelegd aan een experten- en ervaringspanel en vervolgens ook met de stuurgroep van het onderzoeksteam verder besproken. Uiteindelijk werd er uitgekomen bij een definitief toetsingskader van 35 indicatoren gesplitst of verdeeld over die zeven doelstellingen.

In dia 8 van de presentatie wordt schematisch weergegeven hoe de doelstellingen worden afgelijnd in operationele doelstellingen, vervolgens acties en ten slotte indicatoren die iets kunnen vertellen over de doelbereiking van het decreet.

In een tweede en grootste fase van het onderzoek werden het toetsingskader en de indicatoren getoetst aan de praktijk. Via focusgroepen werden de jeugdhulpverwijzers (37 in totaal) en de jeugdhulpaanbieders (38 in totaal) bevraagd. Hier werd gezorgd voor een goede (geografische) spreiding van verschillende verwijzers en aanbieders die actief zijn. Daarnaast waren er ook interviews en groepsgesprekken met jongeren en ouders.

Dat materiaal heeft geleid tot een analyse van de doelbereiking en het formuleren van de resultaten om op basis daarvan aanbevelingen te doen. Die aanbevelingen en resultaten werden vervolgens ook nog eens in het IROJ-voorzittersoverleg afgetoetst en teruggekoppeld naar de stuurgroep en een bijkomend expertenpanel met professionelen en cliëntvertegenwoordigers, om uiteindelijk bij het eindresultaat van het onderzoek uit te komen.

Uiteindelijk werd een lijst met 59 aanbevelingen geformuleerd. De eerste daarvan is dat de doelstellingen verder moeten geconcretiseerd worden om de doelrealisatie van het decreet in de toekomst beter in beeld te kunnen brengen.

Stefaan Pleysier schetst nog even de contouren en beperkingen van het onderzoek. Ten eerste is het een evaluatie op basis van de doelstellingen van het decreet, die relatief breed en vaag zijn. Die doelstellingen werden in het kader van het onderzoek verder gepreciseerd.

De evaluatie zelf is ook een momentopname. Het gaat over een kwalitatieve evaluatie van de toestand na vijf jaar en op basis van de ervaring en de perceptie van de actoren in de integrale jeugdhulp: professionelen, jongeren en ouders. In die vijf jaar en ook op dit moment zijn er nieuwe ontwikkelingen en evoluties die plaatsvinden en die uiteraard ook een rol spelen. Tot op zekere hoogte werden die meegenomen of vermeld door de onderzoekers, maar konden ze, gelet op het recent karakter van een aantal van die ontwikkelingen, niet volledig geïntegreerd worden.

Er kan ook geen kant-en-klaar antwoord gegeven worden op de vraag: wat nu? De aanbevelingen geven wel een richting en bieden een houvast, maar tegelijkertijd moet men zich bewust zijn van het feit dat het systeem van de integrale jeugdhulp bijzonder complex is en dat ook de antwoorden complex zijn.

De evaluatie is een belangrijke eerste stap. De decreetgever mag ook wel een pluim krijgen voor het feit dat in het decreet werd verankerd dat er om de vijf jaar een evaluatie moet gebeuren.

Het verslag, het rapport en de aanbevelingen in het rapport moeten gecombineerd worden met andere cijfergegevens, registraties, jaarverslagen over integrale jeugdhulp. Samengenomen geven die een beter beeld van de toestand van de integrale jeugdhulp. In dat opzicht speelt deze commissie een belangrijke rol. De presentatie van het onderzoek is een vertrekpunt, gevolgd door onder andere de hoorzittingen die worden georganiseerd. Die zullen ook van groot belang zijn in het contextualiseren van dit materiaal en het op zoek gaan naar bepaalde oplossingen.

1.2. Uiteenzetting door Elke Roevens

Elke Roevens, faculteit Rechtsgeleerdheid KU Leuven, Leuvens Instituut voor Criminologie, hoofdonderzoekster van het onderzoek, geeft de dynamiek van een aantal resultaten mee. Die resultaten zijn een stand van zaken voor verschillende indicatoren die in kaart werden gebracht.

Er werd een foto genomen die toelaat iets te zeggen over de doelbereiking over de zeven doelstellingen van het decreet heen. Dat wordt weergegeven in het schema op dia 13 van de presentatie. Enerzijds ziet men links een aantal factoren die maken dat een bepaalde mate van doelbereiking gerealiseerd wordt. Anderzijds staan er rechts een aantal factoren waarvan men merkt dat die de doelbereiking tegenwerken. Onderaan wordt het effect weergegeven dat zich manifesteert op het moment dat de doelen niet (volledig) bereikt worden.

In de volgende dia's worden die drie aspecten meer in detail meegegeven. Dia 14 toont de linkse kant, de factoren die de doelbereiking vooruithelpen. Een eerste werkingsprincipe is kracht- en netwerkgericht werken. Dit raakt meer en meer ingeburgerd. Men merkt dit aan de antwoorden van de respondenten. Er is een toenemend geloof en dat vertaalt zich ook in de reflex om vaker aandachtig te zijn voor oplossingen in die richting.

Ook het idee van subsidiariteit wint aan belang. Er wordt gekozen voor de minst ingrijpende hulpverlening bij gelijke efficiëntie en effectiviteit. Dat merkt men bijvoorbeeld in de keuze voor pleegzorg.

Er is ook een toenemende mate van continuïteit en flexibiliteit. Dat is voornamelijk merkbaar in dossiers waarbij voorzieningen of organisaties de hulpverlening zelf, intern, in handen kunnen nemen. Er is namelijk een grote mate van flexibiliteit in het hulpverleningstraject wanneer de situatie daarom vraagt. Maar die valt in mindere mate op te merken wanneer er nood is aan externe hulp buiten de eigen organisatie.

De bewustwording in de omgang met verontrustende situaties is ook enorm toegenomen. Er werden in de praktijk ook heel wat opleidingen rond georganiseerd. De aandacht voor en de kennis van de verontrusting zijn groter geworden en er valt volgens de respondenten ook een groeiend besef vast te stellen van een gedeelde verantwoordelijkheid.

Verder is er een groeiende tendens naar meer participatief werken. Momenteel wordt dat vooral gemerkt op het vlak van bewust worden, maar minder in concrete acties.

De keuze voor meer integraal werken heeft ook duidelijk vooruitgang geboekt. Er is meer wederzijds begrip. De sectoren kennen elkaar beter en er wordt overduidelijk meer samengewerkt. Deze samenwerking blijft wel vooral beperkt tot situaties waarin de nood op een bepaald moment erg hoog is. En er is minder sprake van een preventieve structurele inbedding van die samenwerking.

De instanties die opgericht of bestendigd werden door het decreet worden positief beoordeeld. De toegangspoort zorgt voor een objectieve verdeling van de wachenden en wordt door hulpverleners ook ervaren als een bondgenoot in het zoeken van een oplossing.

De consultfunctie van de gemandateerde voorzieningen wordt heel erg gewaardeerd.

Het crisismeldpunt wordt als ondersteunend ervaren wanneer er een crisis dreigt.

De instrumenten die ingevoerd werden door het decreet (modulering, cliëntoverleg en bemiddeling) zorgen theoretisch voor meer mogelijkheden, maar worden in de praktijk nog niet ten volle benut.

In de tweede kolom van dia 14 staan nog een aantal factoren die maken dat een bepaalde doelbereiking gerealiseerd wordt. Dat zijn onder andere de tendensen die al bestaan in de maatschappij, zoals het kijken naar de eigen kracht, aandacht voor participatie en het opzoeken van samenwerkingen. Dat bestond al, maar wordt door het decreet bestendigd en daardoor ook verstevigd in de praktijk. Succeservaringen in de praktijk versterken deze tendensen nog meer.

Als laatste is er het feit dat het tekort aan capaciteit ook bijdraagt aan die doelbereiking, namelijk het toepassen van de principes van kracht- en netwerkgericht werken, subsidiair werken en (interne) continuïteit en flexibiliteit. Deze principes

worden door het capaciteitstekort te ver en te lang uitgeput. Hierdoor komt men (onbedoeld) tot een mate van doelbereiking: te lang aanspreken van de eigen kracht en de omgeving, te lang inzetten van minder ingrijpende hulpverlening, te lang uitputten van de interne flexibiliteit en continuïteit met eigen middelen, omdat er geen plaats is voor vervolghulpverlening. Eigenlijk gebeurt die toepassing om een verkeerde reden, namelijk uit een soort van noodzaak. Het is echter niet de bedoeling van het decreet dat de doelstellingen op die manier bereikt worden.

Dia 15 somt een aantal factoren op waarvan gemerkt wordt dat die de doelbereiking tegenwerken. De respondenten geven aan dat ze niet altijd de juiste informatie voorhanden hebben om beslissingen te nemen. Een goede indicatiestelling is nochtans belangrijk voor een gepaste omgang met verontrustende situaties en de toegang tot de gepaste hulp. De indicatiestelling zou kwaliteitsvol moeten kunnen gebeuren op basis van de juiste informatie. Dit staat los van een goede organisatie, van beschikbare instrumenten en van een voldoende aanbod.

Ten tweede blijft er wel een terughoudendheid om actie te ondernemen op bepaalde momenten. Denk aan een overweging tot een aanmelding bij de toegangspoorten bij een voorziening. Of een overweging tot het organiseren van een cliëntoverleg of een bemiddeling. Op dat moment twijfelen de professionals toch nog om de stap te zetten wegens allerlei verantwoordelijkheden die erbij komen kijken die de werklust nog verhogen. Er komt bovendien bijkomende administratie bij die eveneens een drempel vormt.

De aanmelding tot meer ingrijpende hulp staat in de ogen van de respondenten ook haaks op de vertrouwensrelatie die ze met de cliënt hebben. Ook dat houdt hen tegen om actie te ondernemen. Bovendien is er geen zekerheid dat de jongere in de praktijk vervolghulp kan krijgen. Het is niet omdat men doorverwijst dat de hulp er ook daadwerkelijk is. Voorzieningen proberen jongeren zolang mogelijk zelf vast te houden om de breuken in hulpverleningstrajecten te vermijden.

Op het moment dat door de aanmelder de beslissing valt om de jongere aan te melden bij de toegangspoort of het crisismeldpunt of de gemandateerde voorziening, krijgen de hulpverleners soms de boodschap dat ze de situatie verkeerd ingeschat hebben. Dan worden zij als het ware teruggefloten. Die discrepantie in de interpretatie van de subsidiariteit, in verontrustende situaties met crisissen tussen de aanmelder en de instanties die moeten oordelen, zorgt voor de nodige frustratie en vormt opnieuw een drempel om een aanmelding te doen.

Er hoeft geen tekening bij gemaakt te worden om te beseffen dat het niet bereiken van gepaste en tijdige hulp een effect heeft op het gehele continuüm van de vrijwillige tot de gerechtelijke hulp. Het heeft ook een invloed op het juist kunnen inzetten van kracht- en netwerkgericht werken, de subsidiariteit die niet kan bereikt worden en de (externe) flexibiliteit en continuïteit die niet gerealiseerd kunnen worden in de mate waar de situatie om vraagt.

Tot slot blijven de sectoren afhankelijk van financieringssystemen en verwachtingen vanuit de eigen sector. De respondenten geven aan dat die de integrale samenwerking in de praktijk in de weg staan.

Op dia 16 ziet men dat wanneer de doelstellingen uit het decreet niet bereikt worden dit een gevaar inhoudt dat problematieken gaan escaleren. Dat betekent dat er een grotere en meer problematische uitstroom is van situaties dan waar het decreet in de praktijk oorspronkelijk op voorzien is. Op dat moment worden er een aantal systemen onder druk gezet. De gerechtelijke hulp raakt overbelast en vindt evenzeer geen plaats voor de jongere aangezien ze uit hetzelfde aanbod moeten putten waar al eerder in het traject een tekort aan was. Het priorsysteem wordt meer regel dan uitzondering, waardoor minder complexe problematieken uit de

boot vallen. In de crisishulpverlening raken steeds meer jongeren die wachten op gepaste hulp en die gaan uiteindelijk van crisis naar crisis. Het crisisnetwerk slibt daardoor dicht bij gebrek aan doorstroom naar de reguliere hulpverlening, waardoor het à la limite niet meer kan ingezet worden in uiterste nood, terwijl dit er wel voor in het leven geroepen is.

Er kan besloten worden dat er een positieve vooruitgang is, maar anderzijds zijn er ook factoren die de vooruitgang tegenwerken en dit maakt dat de doelen niet bereikt worden zoals gehoopt. Er zijn dus zeker een aantal werkpunten die kunnen opgesomd worden vanuit het onderzoek om de doelstellingen van het decreet te versterken.

1.3. Uiteenzetting door Johan Put

Johan Put, hoogleraar faculteit Rechtsgeleerdheid KU Leuven, Leuvens Instituut voor Criminologie, coördinator van de onderzoekslijn Jeugdcriminologie en Jeugdrecht en promotor van het onderzoek, neemt de opsomming van de werkpunten voor zijn rekening. Dia 17 vat samen wat er al eerder gezegd is. Er is zeker vooruitgang door het decreet: soms doelbewuste of gerichte vooruitgang zoals die oorspronkelijk ook was opgezet, maar ook schijnbare vooruitgang uit noodzaak. Voorbeelden daarvan zijn het principe van subsidiariteit dat belangrijk is, maar dat soms ook wat geforceerd wordt doordat er bepaalde mechanismen niet helemaal goed werken.

Er zijn ook zaken waar er weinig of geen vooruitgang is en die aanleiding kunnen geven tot werkpunten. Het is de bedoeling van dit laatste deel van de presentatie om letterlijk en figuurlijk even in te zoomen op de aanbevelingen uit het onderzoek. Het onderzoek brengt de visies van heel wat actoren bijeen, zowel van professionele actoren als ouders en jongeren zelf. Het rapport is in die vorm ook een verwoording van het aanvoelen en de beleving van al die actoren. De aanbevelingen zijn ook geen persoonlijke aanbevelingen die de onderzoekers geformuleerd hebben. Het zijn zaken waarvan men aanvoelt dat ze voortvloeien vanuit de evaluatie en die daarom opgesomd werden in een document.

In het rapport staan er 59 aanbevelingen. De spreker licht daar nu enkele thema's uit, meer specifiek voor de decreetgever omdat het algemene zicht op integrale jeugdhulp ook de vraag zal zijn. Zijn er zaken die moeten veranderd worden in het decreet of eventueel ook in uitvoeringsbesluiten? Vandaar de focus en de selectie. De aanbevelingen werden oorspronkelijk geformuleerd door de onderzoekers, maar werden daarna ook afgetoetst bij de stuurgroep en bij een expertenpanel waar alle actoren vertegenwoordigd waren, niet om hen de mogelijkheid te geven om hun eigen stempel te drukken, maar wel om te kijken of de geformuleerde aanbevelingen een goede grondslag hadden.

Het eerste thema betreft participatie en de eigen kracht van de cliënten. Dit is een heel belangrijk principe waarbij het altijd zoeken is naar een evenwicht. Dit moet op een positieve manier ingevuld worden waarbij mensen de mogelijkheid gegeven wordt om zelf zaken te doen, hun mening te uiten, betrokken te zijn in het hele traject. Aan de andere kant mag men ook niet overbevragen, niet te veel vragen van mensen. Het is de bedoeling van jeugdhulp om antwoorden te bieden op bepaalde vragen en noden. Deze participatie is niet vrijblijvend, maar mag ook niet overroepen worden. Daarom is het belangrijk aan het eigen netwerk voldoende professionele ondersteuning te bieden indien nodig. Op momenten dat mensen de zaak zelf in handen nemen of een traject mee willen bepalen en dit niet goed lukt, moet er natuurlijk wel begeleiding zijn. Er is ook vastgesteld dat participatie zeker een element is waar vooruitgang op geboekt is door het decreet, maar dan vooral in het hogere perspectief van de organisatie van de jeugdhulp, van het beleid en-zovoort.

Op microperspectief is er in de concrete hulpverleningstrajecten toch nog wel ruimte om meer inbreng van ouders en jongeren toe te laten. Op dat gebied is men nog zoekende om participatie een betere plaats te geven. In dat kader is ook naar voor gekomen dat er heel wat instrumenten zijn in het decreet die ondersteunend kunnen zijn, maar ook om die participatie vorm te geven en naar trajecten te gaan. Er wordt gedacht aan het meebeslissen over zaken, over de figuur van de vertrouwenspersoon, bemiddeling, cliëntoverleg. Allemaal middelen die relevant kunnen zijn, maar ook onderbenut zijn.

Relationele continuïteit is iets wat heel vaak terugkomt en belangrijk is om verder op te werken. De continuïteit betekent niet alleen dat er bij hulp ook vervolghulp is, maar ook relationele continuïteit, continuïteit in de personen waarmee je werkt. Daar komt dan ook de figuur van de trajectbegeleider naar boven. Dit kan op verschillende manieren ingevuld worden. Er is nu wel al de mogelijke bijstand van een vertrouwenspersoon. De positie van de jeugdadvoocaat in de vrijwillige jeugdhulp is vrij onduidelijk. Op het vlak van bijstand en relationele continuïteit is er zeker nog werk aan de winkel.

Een element van participatie waar een begin gemaakt is, maar dat niet voluit werd doorgevoerd, is de toegankelijkheid van een aantal instanties, namelijk de toegangspoort, de gemandateerde voorzieningen en de jeugdrechter. Tot de jeugdrechter hebben cliënten geen toegang. Alleen het parket kan een zaak voor de jeugdrechter brengen. De toegangspoort en de gemandateerde voorzieningen zijn wel toegankelijk, maar er zijn een aantal drempels. Hier kan men dan ook de vraag stellen of de toegang niet verbeterd kan worden.

Het tweede thema betreft rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp. Daarin werd veel geïnvesteerd. Er is ook een shift geweest van niet-rechtstreekse hulpverlening naar rechtstreekse. Dit was ook een goede zaak. De aanbeveling is om daarop en ook op de normalisering van jeugdhulp te blijven inzetten. Normalisering is op vele manieren invulbaar, maar komt er eigenlijk op neer een zeker stigma dat nog aan bijzondere jeugdbijstand en jeugdhulp vasthangt, weg te werken. Dit probleem is ook gekend in de geestelijke gezondheidszorg en psychiatrie waar continu geprobeerd wordt dit stigma te laten verdwijnen.

Een tweede aspect voor de rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp is de transparantie ervan. Het is een heel breed veld met sectoren die elk hun eigen kracht en aanbod hebben. Er is de brede instap, maar ook die is over een aantal instanties verspreid. De vraag die hier rijst, is om het werkveld nog transparanter te maken en er een beter zicht op te krijgen.

Het derde aspect is ervoor zorgen dat ook minder complexe problematieken spoedig hulp krijgen. Straks wordt er nog verder ingegaan op de complexe situaties en de verschillende noodwegen die het decreet heeft ingevoerd. Daar is heel veel op ingezet en veel in geïnvesteerd, maar men mag niet uit het oog verliezen dat er daarnaast ook nog een heel breed spectrum is van minder complexe problematieken. Als deze tijdig kunnen verholpen worden, wordt escalatie voorkomen. Het is dus belangrijk om ervoor te zorgen dat er niet alleen op de 10 procent zwaarste gevallen wordt ingezet, maar ook op de 90 procent andere.

Bij verdeling van de aantallen bij gerechtelijke jeugdhulp of jeugdhulp via de gemandateerde voorzieningen, gaat het over een aantal duizenden per jaar. In de reguliere systemen spreken we over honderdduizenden situaties in de brede instap bij de CLB's, CGG's enzovoort. Daar moet blijvend voldoende aandacht naar gaan.

Het is geen toeval dat samenwerking een thema is binnen integrale jeugdhulp. Daar is in de laatste tien jaar veel vooruitgang geboekt, maar er blijven nog een aantal werkpunten. Het eerste betreft sectorale drempels. Er zullen altijd

afbakeningen en specialisaties zijn, maar er zijn wel manieren om die drempels te verzachten of weg te werken. Door te kijken naar de manier waarop organisaties gefinancierd worden, de erkenning, de procedures, de samenwerkingsafspraken, de taken die ze hebben. Op dat vlak is er zeker een oefening nodig om intersectorale samenwerking te faciliteren. Die samenwerkingsinitiatieven kunnen bijvoorbeeld een plaats krijgen in de evaluatie en beoordeling van voorzieningen en op die manier gewaardeerd worden.

Samenwerking is er niet alleen over sectoren en tussen voorzieningen heen, maar moet ook in trajectdenken bekeken worden. Dit betekent dat er misschien op een bepaald moment een type van hulpverlening bezig is en goed werkt, maar dat op een ander moment moet overgeschakeld worden naar andere hulpverlening. Ook bij vervolghulpverlening moet zo vlot mogelijk geschakeld kunnen worden. Over dit aspect werden ook al een aantal aanbevelingen geformuleerd zoals het eenvoudig houden van administratie. Dat maakt de overgang vlot en flexibel zodat men niet telkens opnieuw de hele procedure moet doorlopen om in de volgende vorm van hulpverlening terecht te komen, ook na 18 jaar. Men is volop bezig met die overgang naar volwassenheid en volwassenenhulpverlening.

De verhouding tussen de integrale jeugdhulp en de psychiatrische zorg is een blijvende zoektocht. Die is voor een deel onderdeel van de integrale jeugdhulp wat de centra voor geestelijke gezondheidszorg betreft. De residentiële psychiatrie valt echter niet onder het toepassingsgebied van de integrale jeugdhulp. Er zijn allerlei initiatieven en er is zeker goede wil langs beide kanten, maar het beeld is nog altijd niet duidelijk. Daar zouden duidelijke keuzes voor de toekomst gemaakt moeten worden.

Een laatste aspect dat heel belangrijk is voor de continuïteit en ook de relationele continuïteit, is naar individuele hulpverleners toe te verduidelijken wat er van hen nu precies verwacht wordt. Bijvoorbeeld: als men in een hulpverlening zit, maar er is zwaardere hulpverlening nodig en er gebeurt een aanvraag bij de toegangspoort, dan moet men dit blijven opvolgen. Dit is een belangrijk element in de continuïteit. Maar over hoe dit precies erkend kan worden en hoe de overgang verloopt naar de volgende hulpverlening zou er nog meer verduidelijking moeten komen.

Het voorlaatste thema is 'noodwegen, geen omwegen'. Dit heeft betrekking op de druk die er bestaat op die noodwegen, de niet-reguliere manieren om tot jeugdhulp te komen. De reguliere manier is de vrijwillige manier om tot jeugdhulp te komen, hetzij rechtstreeks toegankelijk, hetzij via de toegangspoort. Dit is de meest gebruikelijke manier waarop de meeste vormen van hulpverlening tot stand komen. Er zijn situaties waar dit niet werkt omdat het hoogdringend is en men die procedures niet kan doorlopen, of omdat er geen medewerking of toestemming is van de betrokkene terwijl men maatschappelijk vindt dat er moet ingegrepen worden. In die situaties zijn er een aantal specifieke procedures of toegangswegen gecreëerd.

Crisisjeugdhulp, het priorsysteem binnen de toegangspoort, de rol van de gemandateerde voorzieningen om na te gaan of er sprake is van verontrustende situaties en maatschappelijke noodzaak tot ingrijpen. De gemandateerde voorzieningen werken nog aan de kant van de vrijwilligheid, maar als het ook daar niet lukt, is er nog altijd de mogelijkheid van gerechtelijke en dus gedwongen jeugdhulp. Dit zijn belangrijke systemen, maar het komt er eigenlijk op neer dat die niet oneigenlijk zouden mogen ingezet worden. Dit gebeurt nu wel nog doordat er wachttijden zijn. Doordat er soms lange procedures zijn, wordt gebruikgemaakt van het crisismeldpunt of wordt de stap gezet naar de jeugdrechter met een hoogdringende vordering vanuit het parket, niet omdat het echt noodzakelijk is, maar omdat het nodig is om snel tot een beslissing te komen of om een beetje hoger op de lijst komen te staan om toegang te krijgen tot bepaalde hulpverlening. Dat oneigenlijke gebruik

zou moeten verdwijnen. Men zou in de systemen terug de zuiverheid moeten krijgen waarvoor ze bestemd zijn, want ze slibben zelf dicht. Het probleem dat in de hele jeugdhulp zit, komt nog eens terug bij deze specifieke systemen. Binnen die systemen is het nodig om aan te scherpen onder welke voorwaarden en op welke manier die noodwegen gebruikt kunnen worden, en of er ook geen vereenvoudiging kan zijn voor de voorstellen van gemandateerde voorzieningen en rechterlijke beslissingen, opdat die sneller en duidelijker kunnen uitgevoerd worden via de toegangspoort.

Tot slot: waar men niet omheen kan, is dat het capaciteitstekort alom aanwezig is. Het is ook veel aangehaald tijdens het onderzoek. Dit leidt tot wachttijden, oneigenlijk gebruik van bepaalde procedures en het leidt er ook toe dat mensen en jongeren op verkeerde plaatsen terecht komen vooraleer ze naar een correcte plaats kunnen gaan. De mogelijkheid om verder te werken met die aanbevelingen en bepaalde tekorten of werkpunten zal onvermijdelijk ook gepaard gaan met investeren. Financieel, maar ook op andere manieren om het capaciteitstekort dat er in de jeugdhulp toch wel is, weg te werken.

1.4. Vragen en opmerkingen van de leden met repliek van de sprekers

1.4.1. *Vragen en opmerkingen van Lorin Parys*

Lorin Parys bedankt de sprekers namens de N-VA-fractie voor het gedegen evaluatierapport. Zijn eerste vraag gaat over de vijf focusgroepen, verdeeld over de vijf Vlaamse provincies, met 37 verwijzers, 38 jeugdhulpaanbieders, groeps gesprekken en interviews met 22 jongeren en 8 ouders. Is er, als men de cijfers van de professionelen afweegt tegenover de cliënten en hun context, in de evaluatie geen oververtegenwoordiging van de professionele actoren? Klinkt de stem van de jongeren luid genoeg door in de evaluatie die vandaag werd besproken?

Zijn tweede vraag gaat over het feit dat vaak blijkt dat goede stappen zijn gezet naar integrale jeugdhulp en samenwerking, maar dat er toch een observatie is dat niet alle actoren elkaar altijd begrijpen. Het lid leest in het rapport dat hulpverleners te lang inzetten op de minst ingrijpende hulpverlening. Diegenen die erna komen, vinden dat het te lang geduurd heeft. Hoe krijg je het onbegrip tussen die twee partijen weggewerkt? Jongeren die in de hulpverlening zitten en een problematiek die erger wordt, is net iets dat moet verhinderd worden.

Zijn derde vraag gaat over de trajectbegeleider. Er wordt veel gesproken over de nood aan een trajectbegeleider. Het lid staat hiervoor open, maar heeft hier wat twijfel over. Het is opnieuw iemand die extra in het systeem zit. Wordt alles dan net niet nog complexer en minder toegankelijk? De consulent van de jeugdrechtbank, van de sociale dienst, is toch iemand die door de jongeren als toegankelijk wordt ervaren. Lorin Parys vraagt zich af wie dat dan zou moeten zijn volgens de sprekers.

Zijn vierde vraag gaat over het onderzoek naar de financiering van de jeugdhulpverlening. Hoe kunnen de twee evaluatierapporten en het onderzoek dat vandaag loopt in elkaar worden ingepast? Zijn er linken?

Zijn vijfde vraag betreft het pleidooi voor een betere samenwerking, financieringssysteem, erkenning, sectorspecifieke wetgeving, procedures en taken. Wat is het belangrijkste om aan te pakken, om ervoor te zorgen dat die sectorspecifieke samenwerking echt gebeurt?

De laatste vraag betreft de breuken die men vandaag ziet in de jeugdhulpverlening. Dit is nefast voor de jongere en zijn ontwikkeling. In het rapport heeft Lorin Parys gelezen dat de vergaderfrequentie één van de punten is waarop ingezet kan

worden om ervoor te zorgen dat er meer tijd vrijkomt om met hulpverlening bezig te zijn. Wat is een concrete aanbeveling om ervoor te zorgen dat er minder wordt vergaderd en meer aan jeugdhulpverlening wordt gedaan?

1.4.2. *Vragen en opmerkingen van Katrien Schryvers*

Katrien Schryvers bedankt de sprekers voor de interessante uiteenzetting en vanzelfsprekend ook voor het onderzoek waardoor ze veel heeft kunnen bijleren. Haar eerste vraag betreft verandering. Het decreet heeft grote veranderingen teweeggebracht. Op het terrein was hiervoor ook een angst. Is er nu verandermoeheid op het terrein? Sommigen hebben het gevoel dat er constant veranderd wordt. Nochtans leven we in een complexe maatschappij waar alles continu evolueert en waar nood is aan veel flexibiliteit en voortdurend bijleren. Hoe kan men tot een cultuur komen waarbij het meer normaal is dat er steeds zaken zullen moeten aangepast worden, om te reageren op veranderende situaties, op veranderende noden en inzichten in onze maatschappij?

Haar tweede vraag betreft het vraagstuk van de capaciteit. Het lid wil dit vraagstuk absoluut niet uit de weg gaan. De onderzoekers focussen er ook wel sterk op. Capaciteit hangt niet alleen af van het kwantitatieve, maar ook van andere factoren. Hoe kan men op de best mogelijke manier omgaan met de middelen die er zijn en toch nog zorgen voor de best mogelijke hulpverlening? Hoe kan die zo integraal mogelijk zijn?

Eén van de grote problemen is dat er te weinig doorstroming is. Hoe kan men verbeteren dat jongeren met een zware problematiek lang verblijven in de jeugdhulp? Dit weegt vanzelfsprekend zwaar op de capaciteit. Hoe kan men daar verbetering in brengen?

Wat opvalt, is dat er nog veel gesproken wordt over 'intersectoraal'. Door het woord intersectoraal te gebruiken, benadrukt men dat er nog verschillende sectoren naast mekaar bestaan. Hoe kunnen we stappen zetten van 'intersectoraal' naar 'integraal'?

Kunnen de sprekers op basis van hun onderzoek informatie geven over de manier waarop de participatie van gezinnen geëvolueerd is? Is die versterkt of is dit niet vastgesteld? Er werd ook gewezen op participatie op microniveau. Hoe kan men dit verankeren, bijvoorbeeld door opname in erkenningsvoorwaarden?

Wat de trajectbegeleiding en de vertrouwenspersoon betreft: hoe is de evolutie met betrekking tot die vertrouwenspersonen? Tot nu toe bleek dat er in verhouding te weinig jongeren een vertrouwenspersoon hebben. Zijn er te weinig vertrouwenspersonen? Het onderscheid met een trajectbegeleider is vaak ook niet duidelijk. Hoe kan dit onderscheid meer verduidelijkt worden? Met betrekking tot de trajectbegeleiding lijkt er nood te zijn aan het omdenken van een versnipperde benadering naar een integrale benadering. Er moet natuurlijk samenwerking zijn over de grenzen van voorzieningen. Want anders krijgt men telkens opnieuw een cesuur.

Met betrekking tot jongvolwassenen, zijn er de voorbije jaren al veel inspanningen geweest. Dit blijft een nood. Hoe kunnen deze verder begeleid worden? Hoe kunnen jongeren die zijn uitgesloten uit de jeugdhulp toch nog een natraject krijgen of worden opgevolgd? Dit heeft natuurlijk gevolgen voor de capaciteit. Hoe kijken de onderzoekers hiernaar?

Met betrekking tot de gemandateerde voorzieningen, wordt er vaak gewacht tot op het moment dat het niet meer kan en dan wordt de stap gezet naar de gemandateerde voorzieningen. Dit wordt vaak ervaren als een vertrouwensbreuk. Daarom wordt er ook zo lang op de alternatieven ingezet. En vaak is de situatie al

zo geëscaleerd dat de nood echt groot is en ervaren aanmelders dan opnieuw van nul moeten beginnen, want de jongere is er niet gekend. Hoe kan men hier ingrijpen? Wordt er effectief soms te lang gewacht vooraleer een aanmelding gebeurt bij een gemandateerde voorziening?

Het decreet Pleegzorg geeft duidelijk de voorkeur aan pleegzorg als eerst te overwegen hulpverleningsvorm wanneer jongeren uit huis geplaatst moeten worden. Dit wordt niet altijd als even goed ervaren. Moeten jeugdrechters meer ondersteund worden in het zoeken naar een goed pleegzorgaanbod?

1.4.3. Vragen en opmerkingen van Jeremie Vaneekhout

Jeremie Vaneekhout dankt de drie sprekers voor de toelichting en het onderzoek. Hij vindt het goed om een traditie van evaluaties in te bouwen, niet alleen om te veranderen, maar vooral om te weten of het zin heeft gehad als er iets veranderd werd. Deze evaluatie vindt hij dus essentieel.

Hij wil stilstaan bij de eerste analyse dat het over vage, brede doelstellingen ging. Pleiten de onderzoekers voor grote decretale wijzigingen, of zit de uitdaging vooral in de uitvoering?

Het onderzoek is gebeurd in 2019 en voor een deel in 2020 voorgesteld. Het is een 'boeiend' jaar geweest. Zijn er volgens de onderzoekers lessen uit de covidcrisis blootgelegd? Zijn er, specifiek gelinkt aan de aanbevelingen hier, zaken die zich nog scherper of anders gesteld hebben in het voorbije jaar?

Zijn derde vraag gaat over het stigma, de drempel om hulp te zoeken waarover gesproken wordt. De bespreekbaarheid daarvan gaat ontzettend traag. Zien de sprekers hier winstgebieden? Hoe kan men hier een maatschappelijke evolutie in bewerkstelligen? De urgentie is hoog.

Zijn volgende vraag gaat over participatie en eigenaarschap van jongeren en hun omgeving. Hoe is dit de voorbije vijf jaar geëvolueerd? Zijn er grote wijzigingen en wat zijn de resultaten op het terrein?

Hij heeft ook een vraag omtrent de verhouding en de coördinatie van de relationele continuïteit met de vertrouwenspersoon of trajectbegeleider. Vooral de relationele continuïteit vindt het lid een belangrijk aandachtspunt. Kunnen de sprekers dit nog wat verder uitdiepen in hun antwoorden? Wat wordt er bedoeld met het feit dat dit uitgeklaard moet worden?

Zijn laatste vraag betreft het capaciteitstekort. Dat is het ultieme pijnpunt. Kan concreter ingevuld worden wat er op het terrein qua capaciteitsverhoging nodig is? De regering heeft een aantal plannen en doet een aantal inspanningen waar Jeremie Vaneekhout erkentelijk voor is, maar waar hij wel nog vragen bij heeft.

1.4.4. Vragen en opmerkingen van Freya Van den Bossche

Freya Van den Bossche bedankt de sprekers. Zij ziet de trajectbegeleider als iemand die de continuïteit bewaart en die er blijft voor kinderen die vaak in de steek gelaten zijn. Het lijkt moeilijk om te definiëren wie die rol opneemt. Zijn dit mensen die vandaag al in de hulpverlening werken? Zijn het mensen die enkel trajecten begeleiden? Hoe zien de sprekers dit?

Haar tweede punt gaat over het capaciteitstekort. Men kan pas helemaal zien hoe het systeem functioneert als het capaciteitsprobleem zou kunnen opgelost worden. Nu zijn er aspecten van het systeem die niet te lijken functioneren. Dit leidt tot veel frustraties omwille van het capaciteitstekort. Hulpverleners gaan dan

procedures gebruiken waarvoor ze niet bedoeld zijn omdat ze denken op die manier voor dat specifieke kind hulp te kunnen krijgen. Zo is er nauwelijks nog zicht op wat de noden zijn. Welke capaciteit is er nodig en waarvoor precies?

Zelfs op het niveau van de indicatiestelling doet men aanpassingen in functie van realistische verwachtingen. Soms zijn de indicatiestelling en aanvraag van modules, die al dan niet worden gewijzigd naar een lichtere module als het kan, veel meer ingegeven vanuit de wetenschap waar er wel of niet een plek is of waar de wachttijd wel of niet redelijk is, dan puur op basis van de noden van het kind. Als men de noden objectief zou omschrijven, riskeert men als hulpverlener elke keer opnieuw om een kind bijna in de steek te laten. Is het mogelijk voor de sprekers om zicht te krijgen op de noden op deze manier? Of moet men eerst de capaciteit op alle niveaus drastisch uitbreiden zodat mensen gewoon de procedures kunnen gebruiken waarvoor ze bedoeld zijn en indicatiestellingen kunnen maken die echt op maat van het kind zijn?

Wat gemandateerde voorzieningen betreft, gebeurt het soms dat er langer wordt gewacht om aan te melden. Het lid denkt dat de voornaamste reden onzekerheid over de gevolgen is. Als men als multidisciplinair team lange tijd een kind heeft gevolgd en het aanmeldt, gebeurt het toch geregeld dat er verder niet naar gehandeld zal worden. De inschatting van de gemandateerde voorziening is dan anders. Dan blijft er echter niets over. Het vertrouwen in de hulpverlener is zoek op dat moment. Misschien niet altijd bij het kind, maar wel bij de context van dat kind. Een deel van de onzekerheid van het gevolg heeft volgens Freya Van den Bossche te maken met het concept vrijwilligheid. Zij vindt het een problematisch concept dat die vrijwilligheid nog heel sterk vertrekt van geuite verbale intenties en niet van de realiteit zoals ze zich aanbiedt. Soms verklaren ouders die hun kind mishandelen bereid te zijn mee te werken, maar blijft de situatie toch dezelfde als voordien. Er wordt dan vaak niet opgetreden omdat er vrijwilligheid is. Freya Van den Bossche heeft het hier moeilijk mee omdat ze er voorstander van is om kinderen, indien het mogelijk is, in hun context te houden en ouders eventueel te sterken om dat kind op te voeden. Maar vrijwilligheid kent zijn limieten. Er moet toch iets zijn wat men kan doen indien mensen zeggen mee te werken, maar dit in de feiten niet doen. Het lid vermoedt wat dat betreft ook een grote bezorgdheid bij hulpverleners als ze weten dat ouders iets anders zeggen dan ze doen.

Wat samenwerking met psychiatrie betreft, werd er gezegd dat er duidelijke keuzes moeten worden gemaakt. Zit dat dan wel op het juiste niveau qua bevoegdheden? Freya Van den Bossche vermoedt dat de financiering het grote probleem is. Het is namelijk zo dat er heel wat psychiatrische ziekenhuizen die nu geregeld worden gevraagd om een opname te doen wanneer men vastloopt met een kind, bereid zouden zijn om begeleiding ter plekke te doen, en eventueel ook een korte opname met nazorg. Alleen is de financiering van de psychiatrie daar helemaal niet op afgestemd en voorziet ook de jeugdzorg daar geen middelen voor. Denken de sprekers niet, dat ongeacht op welk niveau psychiatrie en jeugdzorg zich bestuurlijk bevinden, financiering meer zou moeten gebeuren om te vermijden dat alles gesegmenteerd blijft? Want het gebrek aan continuïteit die men wil bieden aan kinderen heeft te maken met het feit dat alles apart georganiseerd wordt. Er is de opname, apart mobiel team, apart crisisteam, aparte jeugdhulpvoorziening. Wanneer financiering samenkomt, kunnen dezelfde mensen in dezelfde ploeg langer met een kind werken. Denken de sprekers dat een pleidooi in die richting, dus ook naar de federale overheid, zinvol kan zijn of geloven zij niet dat multifunctioneel werken, over niveaus heen, kan?

1.4.5. *Vragen en opmerkingen van Koen Daniëls*

De eerste vraag van *Koen Daniëls* gaat over de terughoudendheid voor het nemen van een beslissing. In het evaluatierapport komen de sprekers daar regelmatig op terug. Koen Daniëls vindt het schema met alle doelstellingen en moeilijkheden op pagina 98 van het rapport van het Steunpunt WVG heel goed (zie pagina 100 van *Parl.St.* VI.Parl. 2019-20, nr. 381/1). Bij de terughoudendheid bij het nemen van beslissingen leest men onder andere angst voor verantwoordelijkheid. Men wil de vertrouwensrelatie niet schaden, maar men heeft angst voor het gebrek aan vervolghulp. Is het angst dat de vervolghulp niet oké zou zijn? Hangt het samen met het professioneel zelfbewustzijn van de hulpverleners dat men het zo lang mogelijk zelf wil doen? Want als men iets doorgeeft, zou dit de indruk kunnen geven dat men het zelf als hulpverlener niet aankan. Hoe kan men dit omdraaien? Wil het dan zeggen dat die vervolghulp beter moet zijn of niet? Hoe zien de onderzoekers dit?

Zijn tweede vraag betreft de rol van het onderwijs, van de CLB's. Daar zegt men op vele vlakken aanmelder te zijn, maar op zich zijn zij geen therapeuten. Zij gaan wel op zoek om zo snel mogelijk de passende hulp te kunnen geven. Het volgende punt inzake onderwijs betreft de internaten. Vandaag de dag wordt steeds vaker vastgesteld dat schoolinternaten meer en meer gebruikt worden voor jongeren die eigenlijk een jeugdhulpvraag hebben, maar voor wie niet onmiddellijk een plaats gevonden wordt. De begeleiders die daar aan de slag zijn, zijn niet noodzakelijk opgeleid om met die hulpvraag om te kunnen gaan. Zien de sprekers daar mogelijkheden om te voorzien in begeleiding van die begeleiders?

Toen er met de integrale jeugdhulp gestart werd, was het vooral de bedoeling om zo snel mogelijk jongeren op de juiste plaats te krijgen. Rechtstreeks of niet-rechtstreeks toegankelijk, zo snel mogelijk en maximaal niet-residentieel. De papierlast is een steeds weerkerende bemerking. Van sommige jongeren zijn er dikke dossiers, maar er gaat niet noodzakelijk genoeg tijd naar begeleiding. Is dit iets wat de sprekers ook opmerken? In de evaluatie komt dit als één van de eerste punten naar boven.

1.4.6. *Vragen en opmerkingen van Suzy Wouters*

Suzy Wouters dankt ook namens haar fractie de sprekers voor het onderzoek en de uitgebreide toelichting van het rapport. In het rapport kan men lezen dat cliëntenoverleg en bemiddeling worden ingezet. De bemiddeling vindt minder gemakkelijk plaats. Hoe kunnen de drempels tot het gebruik ervan verlaagd worden?

Samenwerking is belangrijk. Eén van de aanbevelingen is dat die vroegtijdig moet worden aangegaan, ook buiten de gekende sectoren. Welke sectoren zouden volgens de sprekers meer betrokken moeten worden?

De toegangspoort biedt duidelijk een meerwaarde. En toch ervaren hulpverleners vaak nog drempels om aan te melden. Hoe kunnen die drempels nog verlaagd worden en hoe kan de werking van de toegangspoort nog verbeterd worden?

Wat zijn voor de sprekers echt de belangrijkste knelpunten en kunnen zij hiervoor concrete oplossingen aandragen?

De evaluatie van het rapport gebeurt momenteel om de vijf jaar. Vinden de sprekers dat dit vaker moet gebeuren? Bijvoorbeeld om de drie jaar? Vijf jaar is toch wel een grote tijdsperiode.

1.4.7. *Repliek van Johan Put*

Johan Put heeft 30 à 40 vragen genoteerd. Het zal een beetje moeilijk worden om op alle vragen diepgaand te antwoorden, alhoewel het allemaal terechte aandachtspunten waren.

De eerste opmerking van Lorin Parys, of de stem van jongeren en ouders voldoende gehoord is, is een bezorgdheid die ook leefde bij het onderzoeksteam. In tegenstelling tot vorige evaluatieonderzoeken werd dit zo goed mogelijk geprobeerd. Dit is dus al een stap vooruit. Er zijn twee nuanceringen. Ten eerste zaten zowel Cachet als Oudersparticipatie in de stuurgroep en de expertengroep. Daar werd mee overlegd in alle stappen van het onderzoek. Via hun vertegenwoordiging werd daar ook op alle fronten rekening mee gehouden. Ten tweede werden er zware inspanningen gedaan. Er was één onderzoekster bij HIVA die heel dat stuk gedaan heeft. Maar het is inderdaad niet evident om jongeren en ouders intensief te betrekken en te bereiken. Dit is gebeurd via organisaties, voorzieningen enzovoort en op verschillende manieren via interviews, focusgroepen enzovoort.

Het is iets dat weerkerend is. Er is nu ook een onderzoek bezig over het Jeugddelinquentiedecreet en daar merkt men dat er verschillende acties nodig zijn om die groep bereiken. Er zijn echter zware inspanningen voor nodig, die ook zullen gedaan worden. Binnen de contouren van dit onderzoek werd echt het maximale geprobeerd om hen te betrekken. Ook in de permanente benadering en de manier waarop men de zaken probeert aan te pakken, kreeg het perspectief van de jongeren en de ouders volwaardig een plaats, wat bijvoorbeeld blijkt uit de opstelling en selectie van de onderzochte doelstellingen en indicatoren. Er zijn echter nog intensievere onderzoeksinspanningen nodig om daar verder in te gaan. Elk onderzoek is natuurlijk ook beperkt qua budget, tijd en middelen.

Een tweede punt is trajectbegeleiding. Heel veel van de vragen die gesteld werden, zijn vragen naar concrete oplossingen. Johan Put is blij dat er na zijn tussenkomst nog sprekers die met de voeten in het werkveld staan aan bod komen en die op een aantal van deze vragen verder kunnen ingaan. Als onderzoekers hebben de sprekers een foto gemaakt van de toestand in 2019 en zijn daarmee aan de slag gegaan. Maar als er heel concrete voorstellen gevraagd worden, kunnen die niet puur aan het hier toegelichte onderzoek verbonden worden. De onderzoekers zullen dan ook eerder antwoorden vanuit de connectie met jeugdhulp in hun onderzoeks- en onderwijsactiviteiten, die er al lang is.

Wat trajectbegeleiding betreft, moet minstens het geheel bekeken worden in het kader van de continuïteit en relationele continuïteit. Dus niet gewoon een extra pion erbij zetten, maar het geheel bekijken met de opdrachten die hulpverleners zelf hebben naar continuïteit en overdrachten, de rol van vertrouwenspersonen, de mogelijkheid van bemiddeling en cliëntenoverleg. Johan Put vermoedt dat de vraag een beetje scherper is geworden door de keuze in integrale jeugdhulp om de consultants de zaken niet meer te laten opvolgen. Als de toegangspoort een beslissing neemt, wordt die liefst zo snel en goed mogelijk uitgevoerd, maar niet opgevolgd door de consultant in de toegangspoort. Bij de gemandateerde voorzieningen, OCJ of VK, zullen de mensen van die voorzieningen de zaak wel opvolgen. Dit is een fractie van de totaliteit. Vroeger werden in de comités voor bijzondere jeugdbijstand wel alle zaken opgevolgd door de consultants. Er is dus een grotere niet-opvolging dan in het verleden. Dat verscherpt de vraag naar trajectbegeleiding.

Wie moet dit doen? Het is de indruk van de spreker dat het feit dat de bemiddelaars of de voorzitter van het cliëntenoverleg onafhankelijke figuren zijn, die niet rechtstreeks in de hulpverlening bij deze dossiers betrokken zijn, een grote meerwaarde heeft. Een meerwaarde naar het vertrouwen dat men in hen kan stellen en ook de positie die ze ten opzichte van de andere hulpverleners kunnen innemen. Het kan,

maar het hoeft dus niet per se een hulpverlener van de organisatie die ermee bezig is, te zijn. Hiervoor heeft de spreker geen kant en klare oplossing. Het is iets wat verder moet besproken worden en waar naar bestaande goede praktijken en ervaringen op dat vlak gekeken moet worden.

Johan Put wil ook de relatie met de psychiatrie aanhalen. In de presentatie werd gewezen op het feit dat er keuzes gemaakt moeten worden. Daarbij werd niet in eerste instantie gedacht aan bevoegdheidsverdeling omdat er vroeger federaal evengoed een probleem was tussen jeugdbescherming en psychiatrie. Dat zat dan bij twee verschillende ministers: Volksgezondheid en Justitie. Alles louter Vlaams of federaal regelen, lost niet meteen alles op, omdat het ook gaat over verschillende culturen. De manier waarop aan hulpverlening gedaan wordt, en ook het vraagstuk van de beslissingsruimte van bijvoorbeeld de jeugdrechter en de psychiater, zijn zaken die mee drempels vormen en moeilijkheden creëren om tot een oplossing te komen.

Op dit moment is er een onderzoek bezig over de For-K-diensten, waar ongetwijfeld ook nog interessante conclusies uit te trekken zijn. Het probleem is dat er al 20 jaar lang sprake is van een samenwerkingsovereenkomst: Vlaams en federaal of tussen Justitie en Volksgezondheid. Er is heel wat goede wil en er zijn goede praktijken langs beide zijden, maar het landt niet echt. Het blijft bij experimenten, bij goodwill, outreach, inreach enzovoort. De spreker denkt dat er toch een overkoepelende regeling moet komen waarbij een aantal zaken kunnen uitgeklaard worden. Financiering zal hier ongetwijfeld een element van zijn. Aangezien jeugdhulp vertrouwd is met modules, kan er financiering aan een outreachmodule gekoppeld worden.

Ten slotte behandelt Johan Put het aspect van hetzij het te laat inzetten van zwaardere hulp, hetzij een beroep doen op de gemandateerde voorzieningen. Tijdens de vele vragen hebben de commissieleden ook meteen de vinger op de wonde gelegd, in die zin dat vertrouwen in een hulpverlener essentieel is. Hier moet aan gewerkt worden en bepaalde stappen die ondernomen worden, kunnen dit vertrouwen beschadigen. Maar op een bepaald moment zal het noodzakelijk zijn om stappen te ondernemen. Aan de andere kant mag men ook wel van hulpverleners verwachten dat zij leren om te gaan met de stappen die ondernomen dienen te worden. Eén van de elementen waar er echt vooruitgang werd vastgesteld, is het omgaan met verontrustende situaties en het durven in gesprek gaan met mensen.

Daar heeft Johan Put het gevoel dat dit niet evident is omdat er een gespannen verhouding kan ontstaan. Maar doordat integrale jeugdhulp duidelijk het signaal heeft gegeven van omgaan met verontrusting, moet dit op alle niveaus en op verschillende manieren gebeuren. Er wordt dus wel degelijk werk van gemaakt. Er zijn opleidingen, er zijn ervaringsuitwisselingen enzovoort. Men zal moeten aanvaarden dat er een schakeling zal moeten komen indien het op een bepaald moment niet meer lukt. Hier heeft men ook een maatschappelijke verantwoordelijkheid. De manier waarop de OCJ's en de VK's dit doen, is ook heel belangrijk. Zij doen niet als buitenstaander uitspraken, maar nemen de betrokkenheid mee van zowel de cliënten als van de voorzieningen die met deze mensen aan de slag zijn.

Dit zal het decreet niet kunnen oplossen. De grenzen van wetgeving moeten bekeken worden, samen met het belang van de uitvoering en de praktijk. Het ondersteunen en uitwisselen van goede praktijken, het leren, opleidingen enzovoort, zijn essentiële onderdelen, ook in de doelbereiking van integrale jeugdhulp.

1.4.8. *Repliek van Stefaan Pleysier*

Stefaan Pleysier heeft een aantal elementen over de methodologie opgemerkt, over het capaciteitsprobleem en de trajectbegeleider. De vraag van Lorin Parys over het feit dat de professionelen een groter gewicht hebben gekregen in de evaluatiestudie klopt voor een stuk. Dit is enerzijds een gevolg van de methodologie: er werd hard op zoek gegaan naar de stem van zowel jongeren als ouders. Ook Tine Van Regenmortel, copromotor en ervaringsdeskundige op dat vlak, heeft veel geholpen.

Het blijft een lastig verhaal om jongeren warm te maken om over een toch wel relatief technische kwestie mee na te denken. In eerste instantie werden ze betrokken in het verder bepalen van de doelstellingen en het verder concretiseren ervan. Op zich is dit wel gelukt en heeft het een meerwaarde, maar is het niet evident om hiervoor een grotere groep jongeren warm te maken. Ook niet voor de toetsing van die doelstellingen. Ook hier was het betrekken van jongeren een absolute meerwaarde, maar in ideale omstandigheden zou dit nog meer gewicht moeten en kunnen krijgen. Daartegenover staat dat professionelen vaak een breder zicht hebben op vele casussen en vanuit hun ervaring kunnen spreken vanuit een breder perspectief dan individuele jongeren. Dat is misschien weer een tegenkantsing.

Er was ook een vraag over de vage en brede doelstellingen en de aanbeveling omdat misschien verder te verduidelijken. Moeten hieraan decretale wijzigingen gekoppeld worden? Die aanbeveling is vooral vanuit het perspectief van de onderzoekers meegegeven. Alle begrip voor het feit dat een decreet tot stand komt als het resultaat van een zoektocht naar een politieke consensus en dat dergelijke situatie niet meteen aanleiding geeft tot scherp geformuleerde doelstellingen. Uiteraard, wanneer men de effecten en de doelbereiking van een decreet wil bekijken en onderzoeken, is het van belang dat er duidelijke doelstellingen kunnen geformuleerd worden. Ook daar heeft het onderzoek grote stappen gezet. Er werd goed gedocumenteerd op welke manier dit gebeurd is. De verdere concretisering werd tijdens het onderzoek goed in beeld gebracht. Het beste bewijs hiervan is misschien het feit dat men op de website van het agentschap Opgroeien ondertussen verwijst naar de doelstellingen van de integrale jeugdhulp zoals ze geconcretiseerd geformuleerd staan in het onderzoeksrapport.

De allerlaatste vraag was ook een methodologische vraag. De evaluatie gebeurt nu om de vijf jaar. Kan dit eventueel korter of sneller? Johan Put verwees naar het feit dat men in het kader van het decreet Jeugddelinquentierecht ondertussen bezig is met een nulmeting voorafgaand aan de evaluatie na drie jaar, die in het decreet Jeugddelinquentierecht staat ingeschreven. Die termijn is echter een moeilijke kwestie. Enerzijds ziet men na vijf jaar dat veel van wat in het decreet wordt neergeschreven zich nog aan het ontwikkelen is en uitvoering krijgt. Men ziet dat de foto na vijf jaar een genuanceerde foto is. Na drie jaar zou men ongetwijfeld nog veel minder ver staan. Vijf jaar heeft de onderzoekers in staat gesteld om een duidelijke, genuanceerde foto te maken van de toestand op dit moment.

Heel kort wat de capaciteit betreft: het viel Stefaan Pleysier op dat een aantal vragen met elkaar verbonden kunnen worden. Enerzijds was de vraag die Katrien Schryvers stelde of capaciteit niet alleen in kwantitatieve termen gevat moet worden terecht. Dit sluit aan bij wat Freya Van den Bossche formuleerde in haar vraag in verband met dat capaciteitstekort. Het eventuele wegwerken daarvan zou de onderzoekers pas echt in staat stellen om de werking van het decreet goed in beeld te brengen. Deze twee opmerkingen houden zeker steek en het is inderdaad voor een stuk zo dat men anticipeert op dat capaciteitstekort en daardoor bepaalde beslissingen neemt die men in een ideale wereld niet of anders zou nemen. Men anticipeert, men denkt dat het langer beroep doen op de eigen krachten een

oplossing zou kunnen zijn, maar vooral uit vrees voor wat erna komt of juist niet komt. Misschien is dat niet altijd terecht. Ook daar ziet men na vijf jaar een evolutie, die nog volop aan de gang is en waar zeker nog ruimte voor verbetering is.

Wat de trajectbegeleider betreft: ook dit is geen eenvoudige vraag. Hij hoorde onlangs Bruno Vanobbergen op basis van zijn ervaringen als Kinderrechtencommissaris zeggen dat die relationele trajectbegeleiding absoluut noodzakelijk is. Op de vraag wie dat dan precies moet opnemen, kon ook hij geen duidelijk antwoord formuleren. Het feit is dat jongeren door de breuken die in dat traject voorkomen keer op keer voor een stuk het verhaal opnieuw moeten doen en zo nog meer het gevoel krijgen dat ze van het kastje naar de muur worden gestuurd.

Wat de vraag van Koen Daniëls over de internaten betreft, is daarover inderdaad wel commotie geweest de afgelopen maanden. Dit komt ook in de marge van het onderzoek naar boven. Er wordt verwezen naar de problematiek en het feit dat men daar toch wel meer op inzet, maar anderzijds creëert dit nieuwe problemen. De spreker vindt het moeilijk om hier een antwoord op te formuleren, maar hij ziet hier wel een kans om dit te koppelen aan de eerste grote doelstelling van het decreet, namelijk de vermaatschappelijking van de jeugdhulp. Mocht men tot betere afstemming en ondersteuning komen, dan kan hier potentieel ook een mooi verhaal van worden gemaakt.

Dat koppelt ook terug naar een andere vraag, het verder oplossen van het stigma of de drempel die er bestaat rond jeugdhulp en jeugdzorg. Indien dit goede praktijken zouden worden, kunnen deze ook bottom-up een grotere rol spelen dan de principes op zich.

1.4.9. *Repliek van Elke Roevens*

Elke Roevens bedankt de commissieleden omdat zij in de vragen merkt dat het onderzoeksrapport tot in detail werd doorgenomen. Zij zal niet ingaan op de meer overkoepelende concepten die professoren Put en Pleysier al hebben aangehaald. Concepten zoals trajectbegeleiding, capaciteitstekort, samenwerking met de psychiatrie zijn een aantal grote aspecten die van belang zijn en waar rond een hele discussie kan gevoerd worden en waar het einde nog niet in zicht is.

Er werden een aantal vragen geformuleerd naar concrete oplossingen of alternatieven. Hier kan Elke Roevens niet op ingaan aangezien de scope van het onderzoek lag op het in kaart brengen van de mate van doelbereiking, een soort stand van zaken. Waar zij als onderzoekster wel kan op inpikken, zijn eerder de details die hier en daar nog niet beantwoord zijn. Koen Daniëls vroeg of de administratie nog steeds zo'n probleem is. Bij de invoering van het decreet was dit inderdaad iets waarover heel hard gestruikeld werd. Men stond hier nogal weigerachtig tegenover. De spreekster heeft de indruk dat er een evolutie te merken valt. De kwestie van administratie verdwijnt wat op de achtergrond, maar blijft zeker een aandachtspunt om op in te zetten.

Qua participatie was er de vraag of dit ook al geëvolueerd was. Ondertussen is er wel al een bewustwording van de participatie en is die al geëvolueerd, maar concrete acties in de praktijk blijven wat uit. Er werden al een aantal initiatieven opgemerkt bij de respondenten met wie gesproken werd, maar dit blijft nog steeds op individueel vlak en is geen algehele vooruitgang.

Over de internaten had Elke Roevens hetzelfde idee, er wordt wel degelijk melding van gemaakt in de focusgroepen. Er zijn een aantal mogelijkheden te vinden, maar opnieuw wordt er ingezet op de krachten van die omgeving zonder dat er andere zaken, zoals meer begeleiding, tegenover staan. Er wordt alleszins ook in het onderzoek een verhoogde druk op de internaten gemerkt.

Als laatste aspect zijn de covidlessen heel interessant. Er zijn heel wat gevolgen voor jongeren door covid. Vanuit het onderzoek kan hier helaas niets over gezegd worden omdat het afgerond werd in de zomer van 2019. De resultaten werden eind 2019 neergeschreven. Wegens covid werd deze hoorzitting ook uitgesteld. Hier kunnen de onderzoekers dus geen uitspraken over doen vanuit het onderzoek.

1.4.10. Aanvullende repliek van Johan Put

Johan Put wil nog één aspect behandelen dat door Katrien Schryvers naar voor werd gebracht, over de pleegzorg. Ten eerste, in het onderzoek en de presentatie werd er gesproken over het dichtslippen of oneigenlijk gebruik van een aantal procedures van crisisjeugdhulp en gerechtelijke procedures. In de maatregelen die genomen worden en de hulpverlening die opgestart wordt, ziet men dat het capaciteitstekort zo zijn gevolgen heeft. De internaten zijn daar een voorbeeld van, maar pleegzorg eigenlijk ook. Als men de cijfers bekijkt, is dit verdubbeld op een aantal jaren tijd. De reden hiervan is onder andere dat men zoekt naar oplossingen in bepaalde gezinnen en dat er geen plaats is in de gewone hulpverlening. Er zijn limieten qua erkenning en financiering, terwijl er in de pleegzorg geen wettelijk bepaalde maximumcapaciteit is. Pleegzorg kan dus toenemen en dat ziet men ook toenemen. Er is ook toename doordat pleegzorgsituaties die vroeger niet geformaliseerd waren binnen het eigen netwerk, hier nu wel onder vallen.

Dat is dus een dubbele verklaring voor die echt grote toename van de pleegzorg. Hier en daar kunnen er dus ook wel problemen rijzen. Een specifiek punt hierbij is ook dat er een pleegzorgdienst is die ondersteuning biedt aan de pleegzorgers, maar ook aan de pleegkinderen en biologische ouders. Zij hebben een bepaalde rol die een beetje overlapt of parallel loopt met de rol van de sociale dienst van de jeugdrechtsbank. Daar gebeurt af en toe wel een dubbele inschatting. Hoe moet het opgelost worden als er iets fout of moeilijk loopt? Er kan dan een advies komen van de pleegzorgdienst en een ander advies van de sociale dienst. Dan zit de jeugdrechter eigenlijk met twee potentieel verschillende adviezen. Dit komt niet zo vaak voor, maar het gaat concreet over de heel moeilijke dossiers en dat maakt het moeilijk voor de jeugdrechter om een uitspraak te doen.

Er zal moeten aanvaard worden dat niet alles kan opgelost worden. Er zullen altijd moeilijke dossiers zijn en dan zal het aankomen op het inzetten van bekwaamheid en vaardigheden van alle betrokkenen om hier op een zo goed mogelijke manier mee om te gaan.

In verband met evaluatie na drie of vijf jaar, heeft Stefaan Pleysier hier volgens Johan Put goed op geantwoord. Op vijf jaar kan men een breder of ruimer beeld geven. Hij wil enkel nog toevoegen dat het belangrijk is om niet alleen die geregelde evaluatie te doen, maar dat er ook een permanente monitoring moet zijn. Dit zal zeker voorgesteld worden voor het Jeugddelinquentiedecreet. Er is ook onderzoek bezig om naar trajecten in de jeugdhulp te kijken, om de registratiesystemen te verbeteren, om het jaarverslag jeugdhulp te verbeteren enzovoort. Er moet een combinatie van alle voorgaande factoren gemaakt worden. Er moet om de zoveel tijd een evaluatie gemaakt worden, er moet permanent een zicht zijn op de evoluties en voor bepaalde onderdelen is er een breder, diepgaander onderzoek nodig, een bevraging bij de betrokkenen of in dialoog gaan.

2. Uiteenzettingen door De Wissel en Cachet met vragen en opmerkingen van de leden

2.1. Uiteenzetting door Luc Deneffe

Luc Deneffe, directeur vzw De Wissel, noemt het een eer om reflecties te kunnen delen met de commissieleden. De voorgaande drie sprekers hebben op uiterst rustige, academische wijze gesproken. Luc Deneffe weet niet of hij daar op dezelfde manier in zal slagen omdat hij door heel veel verschillende punten getriggerd werd. Hij zal een selectie moeten maken.

Hij wil beginnen met het belangrijkste punt, de vermaatschappelijking van de zorg en nog veel meer met de plaats van de jeugdzorg in de samenleving. Hij is echt iemand van de bijzondere jeugdzorg, wat wil zeggen dat wat hij hier vertelt misschien niet altijd zo zal zijn voor de andere afdelingen in de jeugdhulp, hoewel hij daar toch ook onmiddellijk een vraagteken wil bij zetten.

Een ander punt is dat decreten geen jeugdzorg bieden en niet zorgen voor het goed kunnen opgroeien van jonge mensen. Dat gaat in eerste instantie over ouders, over mensen, over hulpverlening en over een samenleving. Het is bij dat laatste dat hij op het einde stilstaat. Hij heeft gekeken naar de aanbevelingen. Hij heeft ze wellicht niet allemaal afgedrukt. Dat lijkt bijna, met een knipoog, een menu in een Chinees restaurant. Hij zal er vijf aanhalen.

Hij begint met te zeggen dat ook hij fundamenteel blijft inzetten op het wegwerken van het huidige capaciteitstekort op de diverse niveaus van de integrale jeugdhulp, afgestemd op de noden. Dit is natuurlijk vooral erg voor jongeren en voor ouders. Langs de andere kant is dat ook voor begeleiders en consulenten problematisch en hij maakt zich daarover zorgen. Als een consulent, een begeleider denkt dat hij met een gezin, met een jongere een goed plan heeft uitgewerkt maar het niet kan realiseren, dan gaat hij zich existentiële vragen gaan stellen als: "Waar ben ik mee bezig en heeft het ook maar enige zin wat ik doe?" De spreker ziet vandaag veel meer mensen in de sector die uitvallen omwille van die existentiële vragen, dan omwille van al die andere dingen die met burn-out geassocieerd worden, zijnde het te veel, te zwaar enzovoort. Het gaat echt over existentie. Dat is dus een element dat hij zeker zou willen meenemen.

Af en toe wordt dat niet geapprecieerd, en dat is dan maar zo, maar hij denkt ook niet dat het een oplossing is om gewoon meer van hetzelfde te doen. Als dat klinkt als goed nieuws dat hier geld kan bespaard worden, dan is dat niet wat hij wil zeggen. Hij denkt dat de voorziene centen beter en anders kunnen ingezet worden alhoewel er ook meer geld zal nodig zijn.

Toevallig had hij het onlangs met een jongere over integrale jeugdhulp en de toegangspoort – af en toe probeert hij dat toch nog eens uit te leggen – en die jongere vroeg hem waar dan de uitgangspoort is. Misschien moet men er inderdaad wel aandachtiger voor zijn of er voor de jongeren die in de jeugdhulp zitten en begeleid worden in welk systeem ook, voldoende afronding is wanneer het kan en moet men symbolisch misschien toch naar een uitgangspoort gaan werken. Dat was zijn eerste punt.

Ten tweede denkt hij dat blijven inzetten op de normalisering van de jeugdhulp en nagaan hoe de drempel voor de client verlaagd kan worden, het hoofdthema is. Normalisering van de jeugdhulp zit echter op zo veel verschillende niveaus. Als een jongere dan toch nood heeft aan of gebaat is bij een residentiële voorziening, in welk huis woont die jongere dan? Is dat in zeer moduleerbare beton of is dat een huiselijke omgeving die misschien minder efficiënt is? Daar gaat het over, over het feit dat men jonge mensen in psychiatrische instellingen laat opnemen, dus in een

ziekenhuiscontext, en ook over normalisering. Hoe is men er ooit toe gekomen om psychiatrische jeugdziekenhuizen aan ziekenhuizen te koppelen? Normalisering gaat ook over het laten binnenkomen van de samenleving in het werk, in het systeem van de jeugdhulp.

De spreker is volledig voorstander van de maandcommissarissen die ooit geïnstalleerd werden. In gesloten voorzieningen en in de beveiligde voorzieningen komt er regelmatig een maandcommissaris, dat is een vrijwilliger, gewoon binnen. Die kan te allen tijde binnenkomen, een gesprek aangaan met jongeren en begeleiders en de dingen daar voelen en er ook wat mee doen. In het kader van normalisering pleit de spreker ervoor dat er ook zo'n maandcommissaris zou zijn in alle residentiële voorzieningen. Dus niet alleen de gesloten voorzieningen, maar ook in internaten en psychiatrische ziekenhuizen. Maar normalisering is ook veel ruimte maken voor vrijwilligers. En dan ziet hij vrijwilligers niet in eerste instantie als mensen die iets komen doen omdat de begeleiders de tijd niet hebben, maar net omdat een vrijwilliger het normale vertegenwoordigt en geen dossier in zijn hoofd heeft. Dat is eigen aan professionelen, laat een vrijwilliger in godsnaam geen hulpverlener worden, want dan is het effect weg.

De spreker meent dat men buiten de sector zelf moet kijken. Hij verwijt het decreet een beetje dat het gaat over het over muurtjes heen kijken, maar dat men toch wel echt binnen de hulpverlening zelf over muurtjes heen blijft kijken. Hij geeft als voorbeeld de recente aankondiging over de OverKophuizen. Daarvoor is hij dankbaar, want hij vindt het heel fijn dat een beleid voor iets anders kiest. Men moet weten dat daarvoor vertrokken is van Rode Neuzen Dag in samenwerking met VTM, met de profitsector, iets waar de sector veel schrik voor had. Het feit dat VTM daar zo voor gegaan is en ook regelmatig in beeld, op tv en in allerlei soaps over OverKophuizen is gaan praten, heeft als effect gehad dat de spreker in de 18 jaar dat hij in de jeugdzorg mag zitten nog nooit zo een laagdrempeligheid heeft ervaren van jongeren, grootvaders die zich zorgen maken over hun kleindochters, vrienden enzovoort die binnenkwamen, omdat ze hadden gezien op tv waar je terecht kunt als er een probleem is. Op tv leek dat toch wel normaal en prettig. Denkend aan laagdrempeligheid, vindt de spreker dat men moet leren van wat andere sectoren, uit de profitsector, eigenlijk doen, wat hun beroep is.

De vierde 'menukeuze' van de spreker gaat over het onderzoek naar waar de jongere een breuk ervaart in het traject en hoe die vermeden kan worden. Wie De Wissel kent, weet dat dat gewoon in hun genen zit. De spreker heeft het eerlijk gezegd wat moeilijk met de volgende passage uit het onderzoek, die wel zal weergeven wat door de respondenten werd gezegd:

"De keerzijdes die dreigen en waarover bezorgdheid wordt geuit, zijn een te grote inzet op het kracht- en netwerkgericht werken wanneer dit niet voldoende samengaat met een formeel hulpverleningsaanbod, het te lang inzetten van minder ingrijpende hulpverlening, het zo ver mogelijk uitputten van (interne) flexibiliteit en continuïteit en een te groot verantwoordelijkheidsgevoel (...)."

Dus te grote inzet, te lang, zo ver mogelijk, te groot. Luc Deneffe begrijpt wat er gezegd wordt, maar toch is dat wat men moet doen en die 'te' is een beoordeling. In de hulpverlening, wat de continuïteit betreft, maakt men diagnoses en dan wordt er wel eens gezegd: "Wij hebben toch niet het ideale aanbod, een andere voorziening (die dan misschien geen plaats heeft) zou toch wel geschikt zijn om over te nemen." Dat zit nu ingebakken in het systeem. Wel, hoe mooi en professioneel we ook uitleggen aan de jongere zelf hoe men de integrale jeugdzorgdiagnose opgezet heeft voor de jongere en het gezin, is het doorverwijzen naar een andere voorziening, nog eens zeggen: "Je bent niet oké om hier te zijn."

De spreker heeft dus moeite met de verwoording van die 'te', want dat is echt een inschatting. In De Wissel kan er nooit de vraag zijn of men een begeleiding gaat stoppen. Neen, er kan gevraagd worden op welke manier men ze kan verder zetten en wat er nodig is om ze verder te zetten. Dat kan betekenen dat De Wissel zich moet laten versterken en ook gespecialiseerde diensten moet laten binnenkomen. Dat is dus duidelijk. Natuurlijk moet er worden gekeken hoe de begeleiders kunnen blijven doen wat nodig is.

De spreker onderstreept het belang van duidelijk te communiceren met de jongeren en met de ouders over het traject. Het is effectief pijnlijk een gezin en een jongere te ontmoeten, er een gesprek mee te hebben en te merken dat voor hen niet duidelijk is waarom ze nu bij De Wissel of in de hulpverlening aanbelden. Dat is niet alleen pijnlijk, dat gaat ook over rechten.

Het gaat hier over de evaluatie van de uitvoering van een decreet. Als het decreet vijf à zes jaar oud is, in onze samenleving die dermate verandert en bovendien met jongeren die nog sneller veranderen, moeten we het decreet zelf kunnen evalueren en niet alleen de uitvoering. De spreker verwijst naar CANO, het samenwerkingsverband van dertien organisaties in de jeugdzorg, waar De Wissel bijhoort. Zij hebben trouwens ooit het eerste protocol in de jeugdzorg mogen ontwikkelen, ongeveer acht jaar geleden. Dat gaat over totaal andere dingen, over niet meer de jeugdzorg te bekijken, niet meer het woord 'hulp' centraal te stellen, maar te vertrekken vanuit de rechten van de jongere en van het kind. Dat is niet zomaar wat en dat vindt de spreker veel te weinig terug in het decreet.

De Wissel ziet zijn rol in de jeugdzorg als bewaarder, als bezorger voor de rechten van de jongere. Dat betekent een totaal andere relatie, een gelijkwaardigheid. Als men jeugdhulp blijft vertalen vanuit hulpverlening: "Gij moet geholpen worden", zegt men dat er iets mis is met de jongere, dat de jongere niet in orde is. Hulpverlening houdt sowieso een soort hiërarchie in. Het decreet vraagt echt wel naar participatie. Als men niet vertrekt vanuit hulpverlening, dan praat men vanuit een recht en een gelijkwaardigheid en heeft men een heel ander verhaal. Dan gaat men niet over de klant heen, maar gaat men samen met de cliënt, wat de spreker trouwens een zeer raar woord vindt in deze sector.

De spreker denkt dat het decreet moet herbekeken worden en ook dat de samenleving veel meer aan bod moet komen in de jeugdzorg. Het kan misschien een boutade zijn, maar hij meent dat het eigenlijk de betrachting zou moeten zijn, in een subideale wereld, dat jeugdzorg niet nodig is en dat alles in de samenleving, scholen, ontspanning enzovoort, wordt versterkt, zodanig dat alle jongeren daar terecht kunnen. Daar zit geen besparing in. Hij maakt dat concreet vanuit zijn eigen organisatie. Haar rol is het begeleiden, ontvangen en versterken van de jongeren en hun omgeving; als tweede deel van de missie is De Wissel mee verantwoordelijk om te werken aan een warme, diverse en rechtvaardige samenleving. De spreker durft eigenlijk vragen dat dat voor heel de jeugdzorg zo zou zijn als men naar een nieuw decreet zou gaan.

De jeugdhulp is ontstaan omdat er een probleem was in de samenleving. Er was veel criminaliteit, er werd veel gestolen en toen heeft de samenleving gezegd dat ze daar een rol in heeft en is men gekomen tot heropvoedingsgestichten. Men heeft de fout bij de jongere of het gezin gelegd en gezegd dat men die jongere moet heropvoeden, zodat die geen criminele feiten meer pleegt. De onderliggende schrijnende armoede werd niet aangepakt. Het is belangrijk dit af en toe nog eens onder ogen te zien. Gelukkig is dat vandaag al wel wat anders. Men is dan eerder naar beschermen gegaan, de jongeren beschermen tegen de buitenwereld, tegen hun foute familie. Dat is de tijd dat men ook instellingen is gaan oprichten in parken, buiten de steden. In een volgende stap zag men in dat het toch weinig zin heeft een jongere herop te voeden als die op zijn 18 jaar terug naar huis gaat en er niets

is veranderd. Dat is niet productief, dus laten we ook aan de gezinnen en de omgeving werken zodat die ook mee evolueren. Dat klinkt best goed.

De spreker vindt het ongelooflijk sterk wat er met het decreet gebeurd is en welke keuzes er gemaakt zijn. Men is gaan zeggen dat men moet werken met de eigen kracht en het netwerk en dat men dat niet alleen moet zien als iets dat men moet verbeteren, maar integendeel als iets dat de jongere misschien meer kan helpen dan de hulpverlening. De spreker meent dat men vandaag aan een andere stap toe is en citeert Desmond Tutu: "We zijn er heel goed in om mensen uit de rivier te halen als ze erin gesukkeld zijn, maar misschien moeten we eens gaan kijken hoe het komt dat ze erin gevallen zijn?" Dat is dan het luik samenleving, dat voor de spreker over vermaatschappelijking van de zorg gaat, en dat hij helemaal niet in het vakje wil steken van de overheid die wil besparen of afstand doen van haar verplichtingen. Dat gaat over iets heel fundamenteels.

Daartegenover zal echter mogen staan dat ook de samenleving herbergzamer mag worden, iets meer open moet staan voor de gezinnen en de jongeren die het moeilijk hebben en hen niet compartimenteren of in modules steken, in de jeugdzorg of in andere zorginstellingen. De spreker wenst dat de vermaatschappelijking op die manier ingevuld wordt. Hij geeft daarbij de internaten als heel concreet voorbeeld. Men zou tussen wat vandaag sectoren heet, heel wat kunnen uitwisselen. Bij De Wissel werken mensen met dertig, veertig jaar ervaring in begeleiding, die het niet evident vinden mee te blijven draaien. Zij zouden met hun rijkdom aan ervaring en kennis bijvoorbeeld ingezet kunnen worden in internaten of scholen die nu vastlopen op jongeren met een hulpvraag. Het zou een duurzame oplossing zijn als meer ervaren begeleiders zouden kunnen verschuiven naar internaten, of naar om het even welk deel van de samenleving, zodat jongeren daar ook terecht kunnen.

2.2. Uiteenzetting door Kris Clijsters en Kristien Schoenmaeckers

Kris Clijsters, co-coördinator vzw Cachet, dankt de commissie voor de uitnodiging om zijn zeg te doen over het onderzoek. Cachet heeft samengewerkt om jongeren warm te maken om hun ideeën te geven over het decreet. Zoals de onderzoekers al hebben aangegeven, was dat inderdaad geen evidentie, dat is niet zo'n sexy thema. Cachet vindt het zeer belangrijk om niet alleen over de jongeren te spreken, maar de jongeren zelf ook aan het woord te laten. Daarom laat hij zich vergezellen door Kristien Schoenmaeckers, die zichzelf kort voorstelt.

Kristien Schoenmaeckers, ervaringsdeskundige, vertelt dat ze intussen dertig jaar is, van haar zesde tot haar achttiende jaar ervaring heeft in jeugdhulp en sinds een paar jaar vrijwilliger is bij Cachet. Zij werkt ook als sociaal verpleegkundige bij het CLB, maar praat in deze hoorzitting vooral over haar eigen jeugdzorgervaring.

Kris Clijsters legt eerst uit wat Cachet is. Het belangrijkste is dat Cachet een netwerk is van jongeren met een persoonlijke ervaring in de jeugdzorg en dat Cachet hun verhalen beluistert en dan in gesprek gaat met hulpverleners en beleidsmakers om mee te werken aan een betere jeugdhulpverlening en een meer correcte maatschappelijke beeldvorming over jongeren in de jeugdhulp, zodat ze terug kunnen dromen van een toekomst. Daar doet Cachet het allemaal voor.

Cachet doet dat vooral vanuit ontmoetingsmomenten, voor jongeren die nu in de jeugdhulp zitten of, zoals Kristien, jongeren die er vroeger mee te maken gehad hebben. En die ervaring is eigenlijk de kennis, de expertise die Cachet graag deelt, zoals in deze hoorzitting.

De jongerenzorg is breed. Voor Cachet gaat het vooral over het stuk bijzondere jeugdzorg. Cachet heeft vooral ervaring met jongeren die met jeugdhulp te maken

hebben of met een verontrustende opvoedsituatie. Over kinderen en jongeren met een beperking heeft Cachet veel minder kennis, geeft de spreker op voorhand mee.

Waarop is de bijdrage van Cachet gebaseerd? Cachet heeft geen nieuwe bevragingen meer gedaan rond het decreet, want dat is meegenomen door de onderzoekers, maar heeft zich gebaseerd op ervaringen en verhalen die jongeren de afgelopen zeven jaar met hen gedeeld hebben. Qua opbouw van zijn presentatie heeft Kris Clijsters gekozen om de doelstellingen van het decreet te volgen en per doelstelling de belangrijkste zaken aan te halen die Cachet wil vertellen.

Kris Clijsters start met een aantal algemene bevindingen. Hij vindt het belangrijk om een van de dingen mee te geven waar alle jongeren bij Cachet het over eens zijn, namelijk dat de jeugdhulp niet altijd was zoals het moest zijn, maar dat ze wel heel blij zijn dat ze die gekregen hebben, omdat ze anders niet weten wat er van hen geworden zou zijn. Jongeren geven aan dat er heel veel verbeterpunten zijn, maar ze zijn wel blij dat de jeugdhulp er is.

Daarnaast is er uiteraard het capaciteitstekort, dat is een open deur intrappen, maar ook Cachet ziet dat de wachtlijsten heel veel goede principes en intenties uit het decreet doen vastlopen. Die wachtlijsten dragen er ook toe bij dat bepaalde rechten van jongeren soms noodgedwongen geschonden worden. Dat is een algemeen probleem waarop de spreker hier niet opnieuw wil ingaan.

Wat wel opmerkelijk is, is dat er een verschil is tussen wat beleidsmakers en directies vertellen, met heel veel goede ideeën en principes, en wat jongeren in het dagelijks leven ondervinden. Dat is altijd heel grappig. De spreker heeft het voorrecht om zowel met jongeren aan tafel te zitten als met de directies en de beleidsmakers, en dat zijn altijd heel andere gesprekken. Alhoewel er heel goede intenties zijn en er wat gebeurt op de werkvloer, doet hem dat alleen maar concluderen dat het niet altijd gemakkelijk is om die principes ook ingang te doen vinden in de leefgroepen in de echte hulpverleningstrajecten.

De eerste doelstelling is de vermaatschappelijking van de jeugdhulp. Dat is voor een aantal jongeren een prima uitgangspunt. Het werken met de context is een goed vertrekpunt voor heel wat jongeren, meent de spreker, zonder er een percentage op te plakken. Cachet had er wel een aantal bedenkingen bij. Kristien Schoenmaeckers zal dat dadelijk ook illustreren met een voorbeeld.

Wat Cachet daarin heel belangrijk vindt, is dat de jongeren mee beslissen wie voor hen de context is, als er contextgericht gewerkt wordt, dat jongeren mee kunnen nadenken over wie dat dan is en dat er breder wordt gekeken dan het kerngezin, want nu is het heel vaak toegespitst op mama en papa. Cachet vraagt dat het tempo van de jongere en van het gezin absoluut gerespecteerd wordt. De spreker kent te veel verhalen van jongeren die terugkeren naar of de banden aanhalen met het gezin, waarbij dat geforceerd overkomt en dat net extra breuken teweegbrengt omdat het te snel gaat, of omdat het gezin of die jongere er nog niet klaar voor zijn.

De spreker heeft zijn twijfels bij het idee dat iedere jongere naar huis wil, dat het gezin het beste is voor de jongere. Hij kent te veel jongeren die aangeven dat dat voor hen gewoon nooit een optie was en die keuze ook heel duidelijk hebben aangegeven naar de begeleiding toe, waar echter die keuze eigenlijk een beetje opzij geschoven werd. Er zou toch heel hard aan die doelstelling gewerkt moeten worden in de zin dat jongeren liever worden voorbereid op een zelfstandig leven dan tijd te moeten steken in het herstellen van een relatie die in de ogen van de jongere niet meer herstelbaar is.

Krachtgericht werken vindt de spreker een prima uitgangspunt zolang er krachten zijn in het netwerk. Soms zijn die krachten echter ook gewoon op. Dat wordt door jongeren aangegeven, maar ook door ouders. Soms is het op en hebben ze lang moeten wachten op hulp. Als er dan hulpverlening komt die eigenlijk een beetje de bal terugkaatst en aangeeft dat men met de krachten van de jongeren gaat werken, dan komt dat wat over alsof ze aan hun lot overgelaten worden. Jongeren verwachten dat men het maar even van hen overneemt en hen eerst op krachten laat komen om daarna dan die krachten aan te spreken.

Kristien Schoenmaeckers vervolgt met de vermaatschappelijking en wat voor haar herkenbaar is in haar eigen ervaring daarmee. Het terug naar huis toe werken, het gezin van oorsprong eigenlijk als het netwerk bekijken, is voor haar echt wel een rode draad geweest. Het terug naar huis werken is doorheen heel het hulpverleningstraject als doel gesteld, terwijl dat eigenlijk niet haar doel was als jongere. Zij heeft dat ook vaak aangegeven. Maar dat werd soms wat weggelachen.

Het is zo dat er op een bepaald moment enkel om de twee weken bezoek was van haar moeder in de voorziening. Meestal is de bezoeksregeling heel beperkt. Zij ging niet naar huis in het weekend, en zag haar vader, broers en zus niet op dat moment. En toch was toen nog altijd de doelstelling om terug naar huis te werken, dat gezin te versterken. Het is een hele lange weg om van zulke bezoeksregeling terug naar huis te gaan.

Voor de spreekster was het eigenlijk een verademing om na zoveel jaar eindelijk gehoord te worden en niet meer terug naar huis te moeten. Zij heeft zelf nooit goed begrepen waarom men terug naar huis wilde werken en waarom dat zo belangrijk was. Daardoor en ook door de wachtlijsten heeft zij hulp gemist.

Toen zij zestien was, zat ze in een leefgroep en de normale gang van zaken was dat de jongere op zestien jaar op kamertraining ging om dan op zeventien jaar begeleid zelfstandig te gaan wonen. Zij had aangegeven dat ze zich eigenlijk niet klaar voelde om op haar zestien jaar op kamertraining te gaan en had gevraagd of ze nog een jaar langer in de leefgroep mocht blijven, of nog een half jaar met dan een zachtere overgang. Men wilde echter geen precedent scheppen, want er was nog een lange wachtlijst, en als iedereen in de leefgroep dat zou vragen, dan zou de wachtlijst te lang worden. De enige andere optie die men haar gaf was om terug naar huis te gaan. Door die druk heeft ze dan gekozen om terug naar huis te gaan, wat op voorhand al een 'recipe for disaster' was. Drie maanden daarna is het helemaal fout gelopen en de instelling waar zij juist vandaan kwam, trok de handen ervan af, want er was ondertussen iemand anders in haar plaats in de leefgroep gekomen die van de wachtlijst kwam.

Dus is zij als zestienjarige uiteindelijk naar de volwassenenpsychiatrie gegaan omdat dat de enige mogelijkheid was om niet meer thuis te moeten zijn en om toch iets van hulp te krijgen. De jeugdrechter zat dan ook met de handen in het haar, want er was nergens plek, maar zij was wel nog altijd verantwoordelijk voor de spreekster.

Wat het respecteren van de keuze van de jongere betreft, meent zij dat het heel belangrijk is om aan de jongere te vragen wie voor hem echt belangrijk is, wie hij als zijn netwerk ziet. Voor de hulpverleners is dat altijd het gezin van de spreekster geweest, terwijl dat voor haar helemaal niet zo was. Voor haar was dat haar netwerk, haar leerkrachten, de mensen van haar hobby's. Het zou heel krachtig zijn om op dat netwerk verder te kunnen bouwen, om dat te versterken, want als een jongere achttien is, staat die er alleen voor en als men dan het netwerk van bijvoorbeeld leerkrachten of hobbygenoten niet versterkt heeft, dan sta je als jongere vrij alleen als je ook alleen moet gaan wonen. Bij de spreekster zijn hobby's geregeld weggevallen door praktische bezwaren van de voorzieningen, en soms ook

door haar zware psychische belasting. Inzetten op dat netwerk buitenshuis of in de leefgroep kan echter ook wel houvast bieden als de voorziening verandert of als er heel veel verandert binnen de voorziening, bijvoorbeeld begeleiders die weggaan of heel vaak wisselen. Telkens hobby's moeten afbreken, geeft ook faalervaringen. Door hobby's te kunnen behouden, groei je ook in het aangaan en onderhouden van relaties met mensen, wat alleen maar positief is voor de toekomst.

Kris Clijsters gaat verder met de volgende doelstelling, het tijdig toegang vinden tot jeugdhulp. Daar ziet men toch wel een nood aan veel betere informatie over jeugdhulp bij jongeren, maar ook bij de bredere maatschappij. Jeugdhulp zit nog altijd wat in een taboesfeer. Ondanks de vele inspanningen en aanpassingen, ziet men toch dat jongeren, maar ook gezinnen duidelijke inrijpoorten missen. Ze hebben een probleem, ze zitten ergens mee, maar weten niet waar ze naartoe moeten. Het klinkt misschien heel raar, maar ondanks het CLB, het JAC en de huisarts is het toch nog zo dat jongeren eigenlijk geen idee hebben waar ze nu eigenlijk moeten aankloppen.

Daarnaast kwam er ook in het onderzoek naar voor dat er een bepaalde groep jongeren of gezinnen heel moeilijk bereikt wordt. Het zijn die moeilijk bereikbare doelgroepen die dan wel bereikt worden door straathoekwerk of door jeugdwelzijnswerk of andere organisaties. Cachet heeft daar een paar jaar geleden een minionderzoekje naar gedaan in Brussel. En daar merkte men dat bij die werkers de kennis over jeugdzorg en over de structuren heel beperkt is, wat ook wel een gebrekkig vertrouwen toont in de jeugdhulp. Ze durven gezinnen of jongeren niet doorverwijzen naar jeugdhulp, omdat ze schrik hebben dat ze de controle kwijtraaken en dat ze niet weten wat er dan daarna gebeurt, waardoor heel wat jongeren en gezinnen jeugdhulp mislopen en de weg niet vinden.

De spreker zei daarnet dat Cachet heel weinig mensen met een beperking bereikt. Hij voegt toe dat Cachet daarvoor een participatieonderzoek heeft gedaan waaruit wel bleek dat het voor kinderen en jongeren met een handicap zeer problematisch is, zowel qua informatie over de hulp die ze kunnen krijgen als qua wachttijden die daar nog veel langer zijn dan in de bijzondere jeugdzorg.

Kristien Schoenmaeckers geeft een voorbeeld vanuit haar werksfeer bij het CLB waaruit blijkt dat die drempel wel nog altijd heel hoog is. Het CLB is eigenlijk eerstelijnszorg en daar zouden jongeren heel veel informatie en doorverwijzingen moeten kunnen krijgen. Dat is soms zeker ook wel het geval, maar zij denkt dat het CLB aan de doelgroep van de lagere school actiever informatie zou moeten bezorgen. Het zou bijvoorbeeld mooi zijn dat het CLB informatie naar de scholen brengt in plaats van dat jongeren eerst naar het CLB moeten komen. Het CLB heeft bijvoorbeeld wel boekjes liggen over rechten in de jeugdhulp, maar dan moeten jongeren of kinderen eerst al tot bij het CLB gekomen zijn en dat zelf meenemen. Zij denkt dat het CLB daar actiever op moet inzetten. Zij hoorde daarnet ook spreken over hoe de OverKophuizen via tv en de media bij kinderen en jongeren worden bekendgemaakt, wat toch wel een voorbeeld is van een 'good practice'. Zij denkt dat men dat zeker mag meenemen naar de jeugdhulp.

Kris Clijsters beaamt dat men dat uit de taboesfeer en zijn aparte vakje moet halen. Dat zou eigenlijk deel moeten zijn van een vak dat je leert op school. Het volgende punt is flexibiliteit en continuïteit, waar Kristien Schoenmaeckers al naar heeft verwezen. Continuïteit is op vele vlakken heel belangrijk. Binnen de hulpverleningsrelaties ziet men dat er nog te veel wissels zijn in de begeleiding van jongeren, niet alleen in de begeleiding in de leefgroep maar vaak ook bij de meeste individuele begeleiders. Daar zijn cijfers over die hij niet uit het hoofd kent, maar het gebeurt heel veel en dat maakt dat het voor jongeren heel moeilijk om een vertrouwensband op te bouwen, wat essentieel is om hulpverlening te kunnen bieden.

De spreker kent heel veel jongeren die op hun zestien, zeventien zeggen dat ze zich niet meer openstellen voor een nieuwe begeleider. Hoe goed die ook probeert, ze weigeren, want ze hebben het gehad, ze zijn het zo gewend zich open te stellen voor iemand en dan toch weer mee te maken dat die ook weer vertrekt. Ze steken daar geen energie meer in. Dat trekt zich bij sommigen zelfs door in het dagelijks leven, wat echt wel problematisch is. De spreker is zelf ook hulpverlener geweest en is dan vertrokken, dus hij mag niet te veel met stenen gooien. Het is een job die heel zwaar is en die men moeilijk langer kan blijven volhouden zodra men een gezin sticht enzovoort. Daarover kan men misschien wel eens nadenken.

Breuken zijn er niet alleen in de hulpverleningsrelatie, maar ook in de overgangen tussen verschillende voorzieningen en ook tussen de verschillende sectoren. Tegenwoordig zijn er alsmaar meer jongeren die een kort of een langdurig verblijf hebben in de psychiatrie en die daarna willen terugkeren naar een leefgroep, wat niet altijd mogelijk is, Kristien Schoenmaeckers schetste het daarstraks ook al. Een beetje 'opgestaan, is plaats vergaan', waardoor de jongeren ook weer opnieuw moeten beginnen in de nieuwe leefgroep, nieuwe vertrouwensbanden aangaan, wat allemaal zeer lastig is. Vandaar de oproep tot het behouden van de continuïteit in het leven buiten de jeugdhulp, iets wat Kristen Schoenmaeckers ook al aanhaalde. Probeer alsjeblieft diezelfde school en ook hobby's te behouden. Er verandert al zoveel in de rest van het leven van die jongere. Probeer dan alsjeblieft die dingen te behouden, zodat jongeren daar nog continuïteit kunnen hebben.

De spreker voelt zich verplicht om het aspect 'na achttien jaar' aan te halen, omdat Cachet al van bij het begin bezig is met dat thema. Hij kan zeggen dat de verlenging van de jeugdhulp een absolute verbetering is. Jongeren hebben niet meer het gevoel, of toch minder, dat ze op achttien buiten moeten. Hij kent heel wat jongeren die gebruikmaken van die uitlooperperiode naar achttien, negentien, twintig jaar. Dat is dus absoluut een verbetering.

Wat er wel nog beter kan, is de afstemming met de volwassenenhulpverlening, eigenlijk eerst op vlak van de OCMW's en zeker op het vlak van de ondersteuning van de geestelijke gezondheid, waar nu heel veel jongeren het moeilijk krijgen tegen dat ze negentien, twintig jaar zijn. Dan komen er heel onverwerkte trauma's of andere dingen naar boven en is die hulp er niet meer. Die zou echt wel veel beter beschikbaar moeten gesteld worden.

Kristien Schoenmaeckers geeft daarvan een voorbeeld. De hulp na achttien jaar vindt zij heel belangrijk om aan te halen. Zolang je in de jeugdzorg zit, onder de achttien jaar, is er budget in de voorzieningen als je naar een psycholoog moet of een andere therapie moet volgen. Op je achttien jaar ga je uit de jeugdzorg en moet je naar het OCMW met een leefloon, dus dan is er weinig budget voor therapie enzovoort, terwijl dat echt wel vaak nodig is. Zij heeft zichzelf aangemeld bij een CGG om therapie te volgen en er was sowieso eerst een lange wachtlijst, dan heb je een intake en hoor je dat men niet denkt dat het probleem binnen de tien sessies zal opgelost zijn en dat er nog een lange wachtlijst is. Dus wil men de duur van de therapie beperken, maar omdat het niet binnen de tien sessies zal opgelost zijn, kan men jou niet verder helpen. Je zal iemand anders moeten zoeken. Op je achttien jaar, als je nog aan het studeren bent, want de meesten gaan nog niet werken, is dat echt wel krabben om rond te komen. Zij heeft zwarte sneeuw gezien daardoor. Eigenlijk heeft zij pas de laatste jaren budget om af en toe naar een psycholoog te gaan, terwijl het echt wel belangrijk was om dat verder te zetten na haar achttien jaar.

Kris Clijsters noemt dat een helaas te herkenbaar verhaal. Het volgende punt gaat over de gepaste omgang met verontrusting. Daarover valt heel veel te zeggen. Wat Cachet naar voor wil schuiven, is dat het de maatschappelijke verantwoordelijkheid is om verontrustende situaties op te merken en actie te ondernemen, en

daar is men nog niet. Cachet ziet of hoort nog te veel jongeren die zelf de stap moeten zetten naar hulp, die moeten weglopen thuis, waar de dingen niet worden opgemerkt. Dat vindt hij niet alleen de verantwoordelijkheid van de jeugdhulp, maar van iedere volwassene in de maatschappij: de buurman, het familielid, de nonkel, de school, noem maar op. Men kan jongeren niet dwingen in een loyaliteitsconflict waarin ze nu soms wel gedwongen worden. Vaststellen dat hun ouders het eigenlijk niet goed kunnen of niet goed genoeg doen, en zelf de stap zetten om weg te gaan, is heel lastig voor jongeren. Voor een aantal jongeren is de verontrustende situatie waarin ze leven soms de normaliteit. Ze weten niet dat er andere situaties zijn omdat ze opgroeien in die situatie. Dat is voor hen een normaal leven. Er moet iemand anders, een volwassene, zijn die aangeeft dat dat niet oké is.

Uit het onderzoek kwam ook al naar voor dat jongeren natuurlijk ook wel het gevoel hebben dat hun ouders eerder geloofd worden dan zij, dat de feiten soms geminimaliseerd worden, dat ze onder druk worden gezet om dingen mooier voor te stellen dan ze zijn. Dat is heel lastig. Het is niet altijd zo, maar jongeren hebben soms wel echt het gevoel dat ze niet serieus genomen worden.

Kristien Schoenmaeckers geeft daarvan nog een voorbeeld. Volwassenen zijn haar pas serieus gaan nemen na twee zelfmoordpogingen, toen zij tien en elf jaar oud was. Ook al was er al hulpverlening in haar gezin vanaf haar zesde jaar en was het verhaal eigenlijk voor een deel al wel gekend. Na die zelfmoordpogingen zijn ze dat wel serieuzer gaan nemen. Dan nog werden haar ouders, de volwassenen, sneller geloofd en werd er meer gewicht gelegd bij hun versie, ook al waren een aantal dingen gekend. Die houding van hulpverlening om ouders eerder te geloven en hulp soms uit te stellen, bevestigde voor haar het beeld dat het normaal was hoe haar ouders en andere mensen met haar omgingen. Dat was heel nefast voor haar zelfbeeld, dat al laag was, want zij had de indruk dat dit normaal was, want anders zouden mensen meer moeite doen om haar te helpen. Dus dat bevestigde eigenlijk dat die problematische opvoedingssituatie de norm zou zijn. Het is ook maar wanneer je in andere gezinnen komt, dat je als jongere ziet dat het ook anders kan.

Kris Clijsters bevestigt dat dit verhaal helaas ook weer te herkenbaar is. Over crisisjeugdhulp heeft Cachet te weinig ervaring om er uitspraken over te doen.

Het volgende punt is participatie. Die start bij goede informatie. Jongeren moeten voldoende geïnformeerd zijn om ook te kunnen participeren. Daar stelt men vast dat de rechten, waaronder ook het recht op een vertrouwenspersoon, te weinig gekend zijn bij de jongeren. Dat geldt echter ook voor informatie over hun eigen hulpverleningstraject. Wat zijn de mogelijkheden? Wat kan de jongere doen, wat heeft hij zelf in de hand? Er is nog veel groeimarge. In het minionderzoekje dat Cachet gedaan heeft, is het opvallend dat kinderen en jongeren met een handicap die thuis verblijven, daar een zeer groot gebrek aan ervaren. Er was een groot verschil tussen jongeren die thuis verblijven en die in voorzieningen opgenomen zijn. Jongeren die thuis verblijven hebben echt geen idee van hun rechten en mogelijkheden.

Als boutade zeggen jongeren wel eens: "Je moet geluk hebben met het lotje dat je trekt." Dat gaat over de begeleiders die je krijgt of de voorzieningen waar je terecht komt. Ook op het vlak van participatie is dat zo. Sommige voorzieningen zijn daar heel goed mee bezig, andere helemaal niet.

Tot slot, ziet Cachet wel een positieve evolutie in de sector. Er is veel goodwill om participatief te werken. Cachet wordt ook veel meer betrokken, onder andere in dit onderzoek, maar ook in andere zaken op beleidsvlak, om de stem van jongeren binnen te brengen. Maar Cachet merkt ook dat er in de voorzieningen zelf, en nogmaals, dat is niet bij alle voorzieningen zo, wel een gebrek is aan kant-en-klare

handvatten om mee aan de slag te gaan. Men wil wel participatief werken, maar weet niet altijd hoe het moet. Daar zou een verspreiding van handvatten dus helpen.

2.3. Vragen en opmerkingen van de leden met repliek van de sprekers

2.3.1. *Vragen en opmerkingen van Lorin Parys*

Lorin Parys dankt de sprekers. Hij vond het bijzonder interessant. Ten eerste, wat de opmerking van Luc Deneffe betreft, over het feit dat er heel veel mensen in jeugdhulp uitvallen omdat ze zich de vraag stellen of ze het verschil maken, pleit de spreker al heel lang voor dat befaamd longitudinaal onderzoek waarin men zou kunnen aantonen aan jeugdhulpmedewerkers waar zij het verschil hebben gemaakt in het leven van iemand. De spreker denkt dat dat bijzonder belangrijk is, niet alleen voor de medewerkers, maar ook voor de jongeren die men probeert te helpen en voor het beleid, zodanig dat men daar ook op kan inspelen.

Ten tweede, als Luc Deneffe zegt dat een aantal dingen anders moeten, vraagt *Lorin Parys* of hij het ermee eens is dat men meer naar kleinschaligheid moet, dat men meer op het soort gezinshuizen moet inzetten waar Luc Deneffe ook actief is, bijvoorbeeld vzw Klaprozen, en dat men dus naar die kleinere leefgroepen in een meer gezinsvriendelijke context moet evolueren.

En drie, als er wordt gezegd dat men moet weten wat er gebeurt met iemand nadat die uitstroomt uit de jeugdhulp, had de spreker graag gehoord of men er met nazorgtrajecten voor kan zorgen dat men de breuk in de hulpverlening, waar ook Cachet naar verwijst, kan verminderen.

De evaluatie van het decreet spreekt ook over de vergaderlast. Dat is niet iets dat men decretaal echt kan sturen. Men kan er natuurlijk voor zorgen dat de regelgeving zo helder mogelijk is, waardoor er zo min mogelijk moet worden vergaderd, maar kan men ook op het niveau van de organisaties en de voorzieningen vooruitgang boeken door te beslissen minder te vergaderen en meer hulp te verlenen. Hoe kan dat dan? Dat is een laatste vraag voor Luc Deneffe.

Voor Cachet heeft *Lorin Parys* de volgende vragen. Hij was ten eerste zeer gepakt door de getuigenis die zei: "Ik wou helemaal niet terug naar huis, want dat was niet de beste plek voor mij." Hij is het ermee eens dat men van het terugkeren naar huis geen heilig huisje mag maken, want soms is het overal beter dan thuis. Dat moet men onder ogen durven zien en men mag dus geen idee-fixe hebben over het feit dat elk kind zomaar het best thuis opgroeit. Dat vond hij zeer sterk. De vraag is hoe men die gedachte sterker in de hulpverlening kan verankeren.

Ten tweede is het één van de aanbevelingen van het rapport om de rechtstreeks toegankelijke jeugdzorg overzichtelijker te maken met een centraal meldpunt vanwaar de richtvraag dan gericht beantwoord kan worden. De vraag is of de ervaring van Cachet met die rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp kan geschetst worden en of dat een oplossing zou zijn volgens Cachet.

Ten derde vraagt *Lorin Parys* of Cachet een antwoord heeft op een bevinding die in het rapport staat, namelijk dat jongeren in kansarmoede of met een migratieachtergrond minder goede toegang krijgen tot de jeugdhulpverlening en hoe men daar best iets aan kan doen.

Zijn laatste vraag aan Cachet gaat over relationele continuïteit. Dat wordt nog steeds ervaren als een heel groot gemis voor kinderen en jongeren die een stuk van of heel hun jeugd in jeugdhulp opgroeien. Hoe kan men daar het best gehoor aan geven en wie is volgens Cachet dan de beste actor om aan die trajectbegeleiding te doen?

2.3.2. *Vragen en opmerkingen van Katrien Schryvers*

Katrien Schryvers dankt de sprekers voor hun bijdragen en ook voor de getuigenis. Ten eerste pleitte Luc Deneffe voor veel meer betrokkenheid van de samenleving en dus eigenlijk ook voor veel meer preventie. Laat ons voorkomen dat jongeren in de jeugdhulp moeten geholpen worden. Wat zou de rol van de eerstelijnszone daarin kunnen zijn? We zien nu dat '1 gezin, 1 plan' als preventie wordt uitgerold op dat niveau. Hoe kan dat versterkt worden en hoe kan eventueel de eerstelijnszorg ook versterkt worden met betrekking tot het toeleiden naar jeugdhulp als dat nodig is?

Ten tweede zien we in de jeugdhulp altijd die stringente scheiding tussen rechtstreeks toegankelijke en niet-rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp. Dat heeft natuurlijk zijn redenen, maar moeten we dat onderscheid blijven maken en zou het een meerwaarde zijn als we daarvan zouden kunnen loskomen? Onder voorwaarden natuurlijk, want we weten allemaal dat dat niet zo evident is.

Ten derde hoorde de spreekster Luc Deneffe ook heel sterk pleiten voor hulp en begeleiding op maat, wat trouwens ook uit de getuigenis naar voor kwam. We kunnen immers geen standaardoplossing aanreiken voor elke jongere. Iedere situatie en de noden van elke jongere zijn verschillend. Vaak zien hulpverleners wel hoe een oplossing op maat zou kunnen gegeven worden. Ziet Luc Deneffe belemmeringen waarom ze die dan niet kunnen geven? Welke meerwaarde heeft de toegangspoort daar voor indicatie, of is die te stringent en hoe kan daar dan eventueel worden ingegrepen?

Ten vierde, zou men meer moeten inzetten op natrajecten, ook dat blijkt uit het evaluatierapport. Hoe ziet Luc Deneffe dat? Hoe zou men dat kunnen realiseren?

De spreekster heeft ook nog een vraag aan zowel De Wissel als Cachet, over netwerkversterking en netwerkgericht werken, die als heel positief naar voren worden geschoven. En daar zijn verschillende elementen in. De spreekster hoorde in de getuigenis dat er te veel wordt gezocht naar het netwerk van het natuurlijke gezin, de ouders, en dat men ook veel breder moet kijken. Kan dat? Als we het hebben over het netwerk van het gezin, dan kwam de laatste tijd ook het contact met broers en zussen naar voor. Kunnen we daar ook meer op inzetten binnen de jeugdhulp? Eén van de zaken die ook naar voren kwamen, was dat als jongeren in een voorziening verblijven, de contactmogelijkheden met ouders omwille van de afstand vaak moeilijk zijn. Hoe kunnen we dat verbeteren?

En dan heeft de spreekster nog een vraag aan Cachet. Participatie loopt natuurlijk als een rode draad doorheen de evaluatie en dat horen we ook steeds meer. Cachet heeft daar natuurlijk ook al ongelooflijk werk in verzet. Hoe zouden we participatie nog kunnen verhogen, zijn er sterkere rechtswaARBorgen nodig voor jongeren in de jeugdhulp en hoe zou we die dan kunnen realiseren? Is legistiek ingrijpen daar dan nodig?

2.3.3. *Vragen en opmerkingen van Freya Van den Bossche*

Freya Van den Bossche heeft een heel praktische vraag aan Luc Deneffe. Hij had het over een breuk vermijden in het traject, wat een bekend probleem is en wat men natuurlijk probeert te voorkomen. De toegangspoort is in de praktijk voor veel hulpverleners een belemmering om de jongeren toe te leiden naar de plek die het meest zinvol zou zijn. De sprekerster denkt dat het heel fout is om enkel te denken in modules. Het is vaak zo dat een jongere al een historiek heeft met bepaalde begeleiders in een instelling. Vroeger kon men eens telefoneren om te vragen: "Kijk, deze persoon is opnieuw bij ons opgenomen. Je kent die, wat denk je? Is er een verder traject mogelijk bij jullie?" Maar dit kan niet meer, men moet indiceren in zo'n module en dan moet men eigenlijk bijna blind en algemeen ten opzichte van de eerdere historiek van dat kind, maar ook ten opzichte van de eigenheid van de instelling, een plaats zoeken.

Zelfs als het capaciteitsprobleem is opgelost, noemt de sprekerster dat problematisch omdat de ene instelling de andere niet is. Ook al bieden ze soms dezelfde modules aan, de cultuur verschilt soms heel sterk. Als men zou kunnen aangeven dat men niet enkel de omschrijving van bepaalde problematieken en klachten heeft, maar ook de wens om iemand in een specifieke instelling te laten opnemen, dan meent de sprekerster dat er al heel wat breuken zouden kunnen vermeden worden. Is Luc Deneffe het met haar eens dat dit een kleine wijziging zou kunnen zijn, aan bijvoorbeeld een A-document dat je moet indienen via een toegangspoort om opnieuw een wat langdurige, warmere zorg te kunnen hebben waarbij partners elkaar echt kennen en waar langere tijd voor hetzelfde kind kan gezorgd worden?

Ten tweede zei Luc Deneffe dat we meer naar de samenleving moeten gaan. De sprekerster verbindt dat graag met de getuigenis van Kristien, in die zin dat zij zei dat zij wel een netwerk had, maar dat dat voor haar niet bij haar ouders was, want dat was geen veilige plek. Is Luc Deneffe het met de sprekerster eens dat die brug leggen naar de samenleving, evengoed kan gaan om hobby's, school, vriendenkring, dat dat breed gezien moet worden en niet louter beperkt tot het klassieke gezin, dat we echt op maat van het kind moeten kijken: "Waar is jouw houvast, waar is jouw veiligheid en waar kunnen we duurzaamheid brengen in jouw leven en relaties?"

Het valt de sprekerster zeer sterk op dat veel jongeren die worden opgenomen, eigenlijk heel alleen komen te staan. Ze worden heel vaak weggerukt, ook geografisch, uit hun omgeving. Het onderhouden van banden, los van die met de ouders, wordt sterk verwaarloosd. Vindt Luc Deneffe ook niet dat er meer op die manier zou moeten kunnen gewerkt worden en dat ook op dat vlak de plek voor een kind preciezer wordt gezocht, dat die niet zozeer louter van een module mag afhangen maar echt van de omgeving die dat kind mee kan rechthouden, tijdens maar ook na de opname, dat die omgeving meebepalend moet zijn voor de plek waar het kind terechtkomt en de manier waarop er met dat kind wordt gewerkt?

De sprekerster pleit ook zeer vaak voor een soort van terugkeergarantie. Het is misschien een manier om die mee vorm te geven als de jongere weet dat hij terug kan aanmelden bij een voorziening van waaruit hij komt. Als dat een echt criterium kan zijn bij het toewijzen van hulp, dan denkt de sprekerster dat men veel kinderen, die al vertrouwen kwijt zijn, van wie het vertrouwen vaak geschonden is door de mensen die in se voor hen hadden moeten zorgen, weer meer vertrouwen kan geven in hulpverlening, maar dus ook in de samenleving, in mensen tout court. Dat is eigenlijk een vraag zowel aan Cachet als aan Kristien Schoenmaeckers: zouden dat soort wijzigingen, die volgens de sprekerster niet eens zo verschrikkelijk ingrijpend zijn, in de praktijk veel verschil maken?

2.3.4. *Vragen en opmerkingen van Suzy Wouters*

Suzy Wouters dankt namens haar fractie de sprekers en vooral ook Kristien Schoenmaeckers voor haar getuigenis en het delen van haar ervaringen. Dat heeft toch altijd een belangrijke meerwaarde om een beter beeld te krijgen.

Zij heeft twee vragen voor Luc Deneffe. Hij gaf aan dat de centen beter anders besteed kunnen worden. Kan hij dat wat verder toelichten? Want daar bleef hij nogal erg vaag over. Waar zou dit dan beter aan besteed kunnen worden? Er moet ook, inderdaad, aandacht besteed worden aan de impact van het capaciteitstekort bij de hulpverleners en consultants zelf. Hoe kunnen deze beter begeleid en ondersteund worden om hiermee om te gaan?

Naar aanleiding van de presentatie van Kris Clijsters, vraagt zij hoe men het vertrouwen in de jeugdhulp kan versterken bij toeleiders van moeilijk bereikbare doelgroepen. Welke aanbevelingen heeft Cachet om jeugdhulp uit de taboesfeer te halen, welke aanbevelingen om de participatie in de jeugdhulp te vergroten, welke handvatten zouden er kunnen aangereikt worden om die te verbeteren en kunnen daarvan voorbeelden worden gegeven?

2.3.5. *Vragen en opmerkingen van Jeremie Vaneckhout*

Jeremie Vaneckhout spreekt in de eerste plaats zijn welgemeende dank uit voor de getuigenissen en de boodschappen die de commissie mocht aanhoren. Het is sowieso altijd belangrijk om naast het onderzoek ook de praktijk en het terrein aan het woord te laten. Hij denkt dat men daar soms nog iets uit kan leren en dat men vaak misschien te veel op theoretisch niveau bezig is. Vandaar een paar aanvullende vragen.

Over de continuïteit in het netwerk van jongeren, heeft de commissie het op 1 december 2020 ook gehad, bij de vragen om uitleg aan minister Wouter Beke van Jeremie Vaneckhout, over het broer- en zusterrecht, en van Katrien Schryvers, over de gezamenlijke opvang van broers en zussen in de jeugdhulp (*Vragen om uitleg* VI.Parl. 2020-21, nr. 722 en 796). Toen kwam ook de uitdaging van nieuw samengestelde gezinnen aan bod, met de hele impact ervan en de flexibiliteit die dat vraagt in onze regelgeving en in een aantal doelstellingen. Hij vraagt zich dus af hoe de sprekers daar specifiek naar kijken.

Ten tweede, wat betreft het eigenaarschap van jongeren van hun eigen traject, wat uiteraard een zeer belangrijk aandachtspunt is want jongeren evolueren en de ene dag is de andere niet, vraagt de spreker zich altijd af hoe men kan evolueren naar instrumenten die daar nog flexibeler mee omgaan. Hoe kunnen we daar nog flexibeler op inspelen om het eigenaarschap te versterken van jongeren die in een bepaalde periode in hun leven het ene denken, maar een jaar later toch andere verwachtingen en noden hebben? Hoe zorgen we dat er geen definitieve keuzes voor lange termijn gemaakt worden? De spreker gaat ervan uit dat het terrein vaak veel flexibeler is dan de praktijk in het parlement.

Ten derde, gaat het nog altijd zo ontstellend traag om een aantal taboes te doorbreken. Vandaar toch ook dezelfde vraag als bij de voorgaande sprekers: zien de sprekers mogelijkheden om daar een kwantsprong in te maken? Hij gelooft dat er opportuniteiten zijn om de bespreekbaarheid, de toegankelijkheid echt te vergroten. Hoe kunnen we daar echt drastische stappen in zetten?

Tot slot, hoorde hij veel pleidooien om nog flexibeler, nog meer op maat te gaan werken, helemaal terecht. Dat vraagt natuurlijk een antwoord op het capaciteitstekort. Hoe zien de sprekers dat zelf? Wat zijn daar exact de noden? Wat zou er de komende vier-vijf jaar moeten gebeuren?

2.3.6. *Repliek van Luc Deneffe*

Luc Deneffe dankt voor de vraagstelling. Hij vindt het gesprek hierover heel fijn en de vragen getuigen van een zeer grote betrokkenheid en kennis.

Hij antwoordt Lorin Parys dat de vermelde existentiële vraagstelling effectief ook kan gaan over langetermijneffecten. Dat gaat heel concreet over een consulent die met een jongere, een gezin, een weg heeft afgelegd naar aanvaarding, naar de op dat moment betere oplossing van een plaatsing, maar die dat dan niet kan waarmaken. Een consulent die verschillende keren meemaakt dat hij vertrouwen krijgt van mensen om iets te doen en dat niet gerealiseerd krijgt, vraagt zich af of het ook maar enige zin heeft wat hij doet, op heel korte termijn. Eigenlijk is hij mensen aan het voorliegen. Dat bedoelde *Luc Deneffe*.

Wat kleinschaligheid betreft, denkt hij dat er mooie experimenten zijn. Hij verwees ook even naar vzw Klaprozen. Het ging ook over subsidiariteit en pleegzorg, pleegouders. Soms is het voor een pleeggezin moeilijk, te moeilijk, maar door pleeggezinnen te versterken, door er professionelen rond te zetten die oproepbaar zijn en tijdelijk eens inspringen of wat dan ook, kan de jongere daar misschien wel blijven. De jongere niet uit de gezinssfeer halen, blijft zeker de betere keuze voor het grootste deel van de jongeren, meent *Luc Deneffe*.

Voor de vergaderdruk is er geen toeverantwoord. Wat alleszins al helpt en wat De Wissel probeert toe te passen, is een regel of richtlijn dat er niet over jongeren wordt gepraat als ze er niet bij zijn. Dat biedt transparantie. Jongeren hebben anders de indruk dat men in een kotje kruipt en over hen beslist. Wellicht is er zo minder tijd, maar alleszins wel een grotere betrokkenheid van jongeren en evengoed ouders die mee kunnen spreken. Dat wil niet zeggen dat ze altijd gelijk krijgen, maar dan ze begrijpen ten minste waarom iets wordt beslist.

De eerste vraag van Katrien Schryvers bestrijkt een heel breed onderwerp. Wat eerstelijnszorg betreft, definiëren we nog altijd welke problemen jongeren hebben in termen van zorg of preventie en allerlei soorten hulpvormen. Wat de spreker eigenlijk heeft willen benadrukken, is dat men in de samenleving meer zou kunnen gaan betekenen voor elkaar, hij beseft de naïviteit. Hij denkt dat men – de buur, de leerkracht en zo meer – handelingsverlegen is geworden, om allerlei redenen, misschien ook wel omwille van de druk die elkeen ervaart. Hij zou, wat de eerstelijnszorg aangaat, eigenlijk heel graag onze samenleving, de wijk, de buurt warmer en herbergzamer maken. Daarin hebben natuurlijk, zoals Kristien Schoenmaeckers heeft verteld, heel wat andere organisaties een rol, of het nu de scouts zijn of een sport of wat dan ook.

Rechtstreeks of niet-rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp, zit voor hem een beetje in datzelfde gesprek. Wanneer wordt iets jeugdhulp? Zouden we niet wat meer moeten gaan samenleven en wat minder hulp verlenen? Daar wil hij echt een lans voor breken. Hij ziet dat heel duidelijk in de OverKophuizen en ook bij bijvoorbeeld TEJO. Dat brengt ons ver, maar voor hem is dat belangrijker dan een aantal decreetsbepalingen.

Hoe onze begeleiders beter ondersteunen? Er zijn natuurlijk veel meer antwoorden, maar de spreker denkt dat als een begeleider, een hulpverlener die gekozen heeft voor de zorg, niet meer het gevoel heeft dat hij het verschil kan maken, men dat probleem niet kan oplossen met extra ondersteuning, nog eens een supervisie en intervisie, nog eens een vergadering om samen te klagen dat het niet gaat.

Wat eigenaarschap van het traject en participatie betreft, misbruikt *Luc Deneffe* even de vraag van Jeremie Vaneeckhout om het ook over participatie te hebben, omdat dat niet de zaak mag zijn van Cachet alleen. Cachet is trouwens het grootste

cadeau dat we de laatste tien jaar gekregen hebben in de jeugdhulp, laat dat duidelijk zijn, maar participatie gaat niet over modellen en methodieken. Participatie vertrekt fundamenteel vanuit een mensbeeld: "Neem ik die jongere, dat gezin au sérieux?" Participatie is maar een gevolg van gelijkwaardigheid. Dat is voor hem belangrijk en betekent dat men ook niet moet gaan praten over eigenaarschap van het traject, want dan is dat ingebed in het feit dat die andere mens weet dat hem apprecieert en kent. We bekijken de kinderen en de jongeren veel te veel als volwassenen die in de wachtkamer zitten, terwijl zij volwaardige mensen zijn.

Het taboe had als gevolg dat de jeugdzorg zich is gaan verbergen. Men was blij dat de burens geen probleem maakten van hun aanwezigheid in de wijk. De Wissel heeft dat helemaal omgekeerd. In de verschillende vestigingen zijn ze duidelijk, iedereen weet dat jeugdzorg daar zit. Ze komen dus naar buiten, de pakjesdienst kan bij hen pakjes leveren. De burens moeten langskomen om hun pakje te halen. Dat is de shift die we moeten maken. We moeten uit die verborgenheid treden en naar buiten komen en vertellen wat we doen, vertellen dat mensen daar groeien en dat mensen daar samenleven. Eén van de pijnlijke dingen voor de jongeren, is dat ze onder de achttien jaar niet herkenbaar in beeld mogen komen. Dat is goedbedoeld, maar voor hen betekent dat dat ze geen gezicht mogen hebben in de samenleving. We kunnen in ons eigen denken en hoe een samenleving kijkt echt wel heel wat acties samen ondernemen.

2.3.7. *Repliek van Kris Clijsters en Kristien Schoenmaeckers*

Kris Clijsters dankt ook voor de mooie woorden, ook van Luc Deneffe. Hij begint met de vragen van Lorin Parys. Die gedachte om niet altijd naar huis te werken ingang te doen vinden in de hulpverlening, gaat voor de spreker wat breder. Men moet ergens zijn eigen denkkader en waarden en normen een beetje loslaten. Hij had het geluk om in een mooi gezin op te groeien en gunt iedereen dat ze ook kunnen terugkeren naar hun gezin. Zo heeft hij een aantal andere opvattingen over opvoeding en heeft iedere hulpverlener opvattingen vanuit zijn eigen normen- en waardenkader. Het is ook leren loslaten en luisteren naar wat de jongere en het gezin belangrijk vinden. Natuurlijk zit daar ook al wat spanning op en wil het gezin dat de jongere naar huis komt, maar we moeten vooral luisteren naar de jongere. Om dat ingang te doen vinden, denkt de spreker dat het er meer mee te maken heeft dat de jongere mee kan bepalen, mee eigenaar is van het traject.

Ten tweede waren er vragen over het centraal meldpunt en rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp. De spreker is daarin actief in Limburg, in het IROJ enzovoort. Hij weet dat daar met één meldpunt gewerkt wordt, dat een aantal voorzieningen samenwerken. Dat werkt wel, er is één telefoonnummer dat hij doorgeeft aan jongeren als ze met vragen naar hem komen en dan wordt daar de verspreiding gedaan. Hij is er op zich wel voorstander van om dat te centraliseren. Hij weet dat de hulpverlening daar soms schrik van heeft. Ze zijn bang om een tweede soort poort te maken, ook bij de rechtstreeks toegankelijke hulp. Op zich is het wel gemakkelijk voor de jongere of de ouders dat ze kunnen bellen als ze een probleem hebben en dat daar voor hen wordt bekeken wat de juiste hulp kan zijn.

De vragen rond jongeren en kansarmoede, jongeren met een migratieachtergrond die minder toegang vinden, hangen voor hem samen met de vraag van Suzy Wouters over het versterken van het vertrouwen in de jeugdhulp. Hij denkt voor een stuk dat men daar moet rekenen op jeugdwelzijnswerkers, straathoekwerkers, of gewoon mensen die de doelgroep wel bereiken binnen hun werkzaamheden. Die werkzaamheden moeten daarom geen betrekking hebben op jeugdwerk, maar ze kennen die jongeren en die gezinnen wel. Zij zullen die jongeren ook naar jeugdhulp kunnen toeleiden, maar dat veronderstelt dat we een stuk wantrouwen moeten wegnemen. Want onbekend is onbemind. Ze weten niet precies wat jeugdhulp is, dus kan het wel helpen als mensen met elkaar in contact kunnen komen, als ze

iemand leren kennen als Luc Deneffe, directeur van De Wissel, of iemand van het CLB. Diensten die samenwerken zijn nog altijd individuen die samenwerken. Het helpt als die elkaar leren kennen. Cachet wil zelf meehelpen om positieve verhalen rond jeugdhulp te brengen, ook naar de jeugdwelzijnswerkers en de straathoekwerkers, zodat die ook aan de jongeren kunnen vertellen dat jeugdhulp hen heeft geholpen en zo het vertrouwen in de sector kunnen doen groeien bij die mensen, zodat zij later ook mensen kunnen toeleiden die nu te weinig worden toegeleid. Het is maar een mogelijke oplossing die de spreker ziet.

Er was een vraag rond de relationele continuïteit en wie er een actor kan zijn om een soort trajectbegeleiding op te starten. Van bij het begin is er discussie over het wegvallen van de consulenten, van de vrijwillige hulpverlening. De spreker heeft ook niet de wonderoplossing, maar denkt wel dat jongeren nu een soort betrouwbare volwassene missen, iemand die ze kunnen bellen en die ze vertrouwen. Iemand die goede raad en info geeft, maar dan over alles, niet alleen over jeugdhulp, maar ook over de verstopte sifon of een kapotte lamp. Het zou al goed zijn mochten jongeren tijdens heel hun traject ergens een betrouwbare volwassene hebben, die hen volgt en die bijvoorbeeld ook kan zeggen aan de jeugdhulp dat iets drie jaar geleden al geprobeerd is en dat men dat niet opnieuw moet doen, die de rechten van de jongere waarborgt en een aanspreekpunt is. Men zou dat kunnen plaatsen onder de figuur van de vertrouwenspersoon, maar dan wordt die misschien overladen met te veel taken. De spreker denkt dat sommige jongeren soms jaloers zijn op voogden die minderjarige vluchtelingen begeleiden en eigenlijk die rol opnemen. De spreker zegt niet dat men een voogd moet toewijzen aan iedere jongere, maar het is wel zoiets dat we zoeken. Hij meent dat het niet slecht is om dat uit de professionele omkadering te halen en dat burgers die rol echt kunnen opnemen.

Kristien Schoenmaeckers heeft een aanvulling over wie de beste actor zou zijn om de relationele continuïteit te bewaren. Zij vindt dat een goede maar moeilijke vraag. Zij denkt inderdaad ook aan een soort van vertrouwenspersoon, die over de instellingen heen met de jongere meegaat. Zij hoorde daarstraks heel graag zeggen dat men jongeren niet probeert buiten de voorziening te zetten, maar te bekijken hoe men toch nog verder kan gaan samen met die jongere, maar dat is gewoon niet altijd de realiteit. Soms verander je wel van voorziening of dat nu met eigen instemming is of niet. Als er een vertrouwenspersoon is over de instellingen heen, kan die dat mee opvolgen. Daarnaast denkt zij dat bijvoorbeeld het inschakelen in jeugdzorg van ervaringsdeskundigen, zoals dat in de psychiatrie soms gebeurt, ook heel krachtig kan zijn, omdat zij met een andere bril kijken dan de jongeren en ook de opvoeders en begeleiders. Bijvoorbeeld bij een teamvergadering kijken zij anders en kunnen zij er gewoon zelf over waken dat de continuïteit van relaties niet wordt afgebroken. Zij stelt zich bijvoorbeeld voor dat als een schooltraject van een jongere niet goed loopt, er gemakkelijk in een repressief beleid wordt gezegd dat de hobby's niet mogen doorgaan tot de school ook beter loopt. Als de hobby's echter concreet goed lopen, is het een mogelijkheid om te overwegen dat te behouden en daar krachtgericht te gaan werken. Zij denkt dat vertrouwenspersonen maar ook ervaringsdeskundigen binnen jeugdzorg heel waardevol kunnen zijn.

Wat de vragen van Katrien Schryvers over sterker verankeren van de participatie in de hulpscenario's betreft, denkt *Kris Clijsters* niet dat er andere rechtswaarborgen nodig zijn. Hij vindt dat in het decreet over de rechtspositie van de minderjarigen het recht op inspraak en participatie van de minderjarige duidelijk geformuleerd staat. Dat decreet is binnenkort twintig jaar oud. De rechtsgronden zijn er. Hij denkt dat het meer een kwestie is van mentaliteitswijziging dan dat er rechtswaarborgen voor nodig zijn en dat Luc Deneffe dat eigenlijk perfect heeft verwoord. Voor Cachet betekent participatie en inspraak niet dat men de jongere

altijd zijn goesting moet geven, maar wel hem bij de dingen betrekken en de hulp samen op poten zetten.

De vraag om de dingen wat open te trekken rond broers, zussen, ouders, vindt hij niet gemakkelijk. Hij denkt wel dat er, ook al zijn broers en zussen apart geplaatst, nog altijd veel mogelijkheden zijn om contact te houden, ook met ouders die op verdere afstand wonen. We doen tegenwoordig aan beeldbellen, gebruik die dingen, het is perfect mogelijk om ook zo contacten te onderhouden. Hij denkt dat de nieuwe manier waarop we nu contact houden ook daar ingang moet kunnen vinden.

De ervaring van *Kristien Schoenmaeckers* met broers of zussen is niet dat afstand op zich belemmerend is. Zij heeft bijvoorbeeld altijd wel toestemming gekregen om haar zus te gaan bezoeken in een andere stad en daardoor ook later in een leefgroep te komen. Anderzijds, toen haar zus in een voorziening zat en zij nog thuis woonde, was het moeilijker om dat recht uit te oefenen. Dus zij denkt dat het vooral afhangt van de opvoeders en dat je er inderdaad geluk mee moet hebben of ze achter je vraag kunnen staan of niet en of je die toestemming krijgt. Zij denkt dat er op zich genoeg wetgeving bestaat om die rechten aan te kaarten, maar dat de praktijk nog niet helemaal mee is.

Kris Clijsters vervolgt met een aantal vragen van Suzy Wouters en Jeremie Vaneeckhout, die beiden wijzen op het taboe rond jeugdzorg en jeugdhulp en waarop Luc Deneffe ook al een aantal antwoorden gegeven heeft. De spreker meent dat men dat vanuit jeugdhulp een beetje moet normaliseren, maar het zou ook helpen om wat rolmodellen te kunnen gebruiken. Rond psychisch welzijn is onlangs de getuigenis van Jens Dendoncker in de media gekomen, er is Selah Sue die meter is van 'Te Gek!'. Er zijn genoeg mensen die geen evidente jeugd gehad hebben of die zelf met jeugdhulp in aanraking gekomen zijn, ook bekende Vlamingen. Zij kunnen daar een rol in spelen door er openlijk over te spreken, aan te geven dat dat ook deel van het leven kan zijn en daarom nog geen smet legt op heel je leven. Die rolmodellen kunnen bekende Vlamingen zijn, maar dat kunnen ook mensen zijn als Kristien Schoenmaeckers die vertellen over hun jeugdhulp.

Suzy Wouters vroeg of er handvatten nodig zijn om de participatie verhogen. De spreker gaat daarvoor weer terug naar wat hij daarstraks zei, het begint met een mentaliteitswijziging en dan komen die handvatten vanzelf. Het is veel moeilijker als hulpverlener om naast die jongere te gaan staan, het is veel vermoeiender ook om constant te vragen wat de jongere ervan denkt zonder dat hij daarom altijd zijn zin moet krijgen. Dat is veel vermoeiender dan te zeggen: "We gaan het zo doen, we hebben dit hier zo beslist, het zal zo zijn, vriendje." Dat vraagt veel meer inspanning, maar het zal ook een veel betere hulpverlening zijn. De spreker denkt echter dat er nog altijd een soort paternalisme is van: "Ik heb hiervoor gestudeerd, ik heb al die handvatten gekregen, dus ik weet hoe we het nu verder moeten doen." Het zit eerder in de mentaliteit van: "Ik weet het ook niet, we gaan samen bekijken wat we gaan doen" dan: "Ik heb er voor gestudeerd en ik ga hier even uitleggen hoe het moet" en dan komen die handvatten vanzelf. Het gaat meer over de visie en hoe we daarnaar kijken, denkt de spreker.

Tot slot heeft de spreker geen oplossing voor het capaciteitstekort, anders was hij misschien in de politiek gegaan om het te op te lossen. Hij denkt wel dat men moet investeren in preventie. Dat is nu wel al gaande met '1G1P', om de problemen niet te laten escaleren en vervolgens met een capaciteitstekort te zitten, maar dichterbij, korter op de bal gezinnen sneller te helpen met kleinere problemen, voordat die uit de hand lopen. Daar is nu misschien extra investering voor nodig, maar dat zal op langere termijn wel renderen.

Er was nog een vraag van Freya Van den Bossche die hem nu even ontgaat, en die ook meer was gericht naar Kristien Schoenmaeckers.

Freya Van den Bossche herhaalt dat ze eigenlijk vooral naar continuïteit heeft gevraagd en een voorstel heeft gedaan om de doorverwijzing, wanneer er soms wordt geprobeerd om ergens anders naartoe te werken, niet zo rigide te maken als nu. Als je hulp vraagt in modules zou je daarbij eigenlijk ook moeten kunnen navragen dat die hulp specifiek ook wordt aangeboden door de voorziening waar je eerder bent geweest zodat je niet telkens wel hulp krijgt, maar altijd op een andere plek.

Dat voorstel lijkt *Kristien Schoenmaeckers* heel waardevol, want dat werkt een beetje oplossend voor het feit dat je altijd naar een andere voorziening gaat en telkens meer en meer nieuwe begeleiders in vertrouwen moet nemen. Zij denkt dat dat een heel mooi uitgangspunt zou zijn. Alleen zit je daar dan terug met de wachtlijsten, want als je uit de ene voorziening komt en je gaat naar een andere, dan neemt iemand anders jouw plaats in. Dat is ook weer terug de jongere eigenaar of mede-eigenaar maken van zijn traject, en luisteren naar welke voorziening en welke hulp de jongere hiervoor als gepast ziet.

Zij bedacht daarjuist ook dat als we gewoon meer gaan luisteren naar wat kinderen nodig achten in plaats van enkel naar de volwassenen te luisteren, we situaties voorkomen dat kinderen bijvoorbeeld terug naar huis gaan of telkens terug naar een andere instelling moeten, terwijl ze dat niet zien zitten. Zij kent helaas wel wat jongeren die zelf aangeven dat ze niet terug naar huis willen of absoluut niet naar die voorziening, maar voor wie dat toch boven hun hoofd wordt beslist. Omgekeerd kent zij geen jongeren wiens ouders hen absoluut niet terug thuis wilden, maar die wel terug naar huis moesten. Zij heeft dus de indruk dat in heel het hulpverleningstraject er meer belang gehecht wordt aan wat volwassenen vinden dan de kinderen. Het lijkt haar dus zeker waardevol.

3. Uiteenzettingen door Vlaams Expertisecentrum Kindermishandeling en sociale dienst voor gerechtelijke jeugdhulp

3.1. Uiteenzetting door Kristof Desair

Kristof Desair, bestuurder Vlaams Expertisecentrum Kindermishandeling en directeur Vertrouwenscentrum Kindermishandeling Vlaams-Brabant, dankt de commissie voor de uitnodiging om vanuit de sector een reflectie te geven bij het evaluatierapport van het decreet Integrale Jeugdhulp. Hij feliciteert ook de onderzoekers voor het grondige werk dat ze gedaan hebben. Hij vindt het beeld in het rapport heel complex, maar het vat perfect samen waar het allemaal over gaat en het is een heel genuanceerde foto waarin heel wat aanknopingspunten zitten om mee aan de slag te gaan in de toekomst, niet alleen voor de decreetgever maar ook voor de sector zelf, de mensen die actief zijn in de jeugdhulp.

Hij zal een aantal reflecties benoemen specifiek vanuit het perspectief van wat volgens het expertisecentrum aan de orde is op het vlak van kindermishandeling. Om dat te doen, maakt hij eerst een korte omweg en licht een aantal punten toe over de problematiek van kindermishandeling en wat belangrijk is bij de aanpak daarvan, met daarbij een kleine blik op de positie van de vertrouwenscentra. Hij doet dat omdat er daarover heel weinig in het rapport staat, maar daar komt hij straks nog op terug.

Daarna wil hij inzoomen op een aantal conclusies en aanbevelingen uit het rapport die aansluiten bij wat de centra willen doen. Heel concreet zal hij op het einde stilstaan bij een aantal specifieke aanbevelingen, bijvoorbeeld rond de moeilijkheden rond bepaalde concepten zoals gemandateerde voorziening, verontrusting,

subsidiariteit enzoverder. Misschien zitten er in het verhaal wel een aantal aanknopingspunten om alvast mee verder te gaan in de parlementaire aanbevelingen.

Het is voor hem een belangrijke boodschap om opnieuw onder de aandacht te brengen wat ook al een aantal keer door collega's hier in deze commissie werd aangebracht, namelijk dat kindermishandeling een verborgen en onderschat probleem blijft. Voorzichtige schattingen spreken van 3 procent van onze jeugd die slachtoffer is van kindermishandeling. Dat gaat over een kleine 38.000 minderjarigen die slachtoffer zijn of zich zo voelen. Dit zijn voorzichtige schattingen. Als je dat gaat vragen aan kinderen of jongeren zelf, bijvoorbeeld scholieren, dan kom je op hogere cijfers uit. Hij vermeldt dat hier nog eens expliciet omdat, toen hij het rapport van a tot z gelezen had, bleek dat het woord kindermishandeling nergens gebruikt wordt, behalve als het gaat om te zeggen waar VK voor staat, namelijk vertrouwenscentrum kindermishandeling. Hij weet niet hoe zoiets kan. Is dat het gevolg van de onderzoeksvragen of hoe het onderzoekdesign is opgezet, of wat de doelstellingen waren van integrale jeugdhulp? Het zegt aan de andere kant toch wel iets dat dit thema, dit woord eigenlijk niet valt. Er wordt heel erg gefocust op hulpverlening die een bijdrage moet leveren aan het voorkomen en aanpakken van kindermishandeling. Wat je wel tegenkomt, is natuurlijk het nieuwe 'buzz word' 'verontrusting' of 'verontrustende situatie', dat ook geïntroduceerd is door het decreet betreffende integrale jeugdhulp, maar misschien ook net daardoor het verborgen houden van een bepaalde problematiek of taboe daarrond een stuk in de hand gewerkt heeft.

Wat is kindermishandeling? Voor de achtergrond geeft hij als definitie van kindermishandeling: elke vorm van geweld, verwaarlozing of misbruik van kinderen met een risico van schade. Er is ook de definitie uit het Kinderrechtenverdrag, zie dia 4 van zijn presentatie. Hij vindt het belangrijk dat, vanuit het perspectief van kinderen of jongeren zelf, die conceptomschrijving, zoals 'verontrustende situatie', er eigenlijk niet zo veel toe doet. Zij maken één vorm mee, namelijk hetgeen zij dagelijks in hun gezin ondergaan, en dat is waar het eigenlijk zou moeten over gaan. Allerhande definities, conceptomschrijvingen, methodieken zouden er eigenlijk nooit mogen toe leiden dat kinderen zich uitgesloten zouden voelen voor hulpverlening.

Als we nadenken over wat een goede aanpak zou zijn van kindermishandeling, zitten daar voor onze centra vier basisingrediënten in:

- 1° als je kindermishandeling wil aanpakken dan moet je het kunnen zien, detecteren, en signaleren;
- 2° de logische verbinding: als er kindermishandeling is dan moeten er initiatieven genomen worden om ervoor te zorgen dat die mishandeling stopt;
- 3° er moet eveneens voorkomen worden dat herval of nieuwe gevallen van kindermishandeling zouden gebeuren;
- 4° last but not least, moet voor kinderen en gezinnen (en hun omgeving) waar kindermishandeling plaatsgevonden heeft ook een heel duidelijk aanbod van herstel mogelijk gemaakt worden.

Als het gaat over een van de aanbevelingen in het onderzoeksrapport rond duidelijkere doelstellingen voor het decreet Integrale Jeugdhulp, als we de voormelde vier basisaspecten willen waarmaken op het vlak van kindermishandeling, dan vindt de spreker dat hij zichzelf zou kunnen afvragen of het zou helpen dit te vertalen in doelen voor integrale jeugdhulp, om op die manier ook meer te kunnen aansluiten bij wat eigenlijk de wenselijke aspecten van jeugdhulp en in het bijzonder jeugdhulp bij kindermishandeling zijn.

Om die vier basisingrediënten van een goeie aanpak van kindermishandeling te realiseren, denkt hij dat er vier factoren zijn die zouden kunnen bijdragen tot het succes daarvan. Het gaat over laagdrempelig kunnen werken, systemisch en

multidisciplinair, aanklampend en integraal, en gecoördineerd. In het decreet Integrale Jeugdhulp zitten veel aanknopingspunten om deze succesfactoren waar te maken.

Over laagdrempeligheid hebben het al vaak gehad. Kinderen en jongeren moeten toegang tot hulpverlening vinden met hun hulpvragen en ook bij kindermishandeling, zowel voor slachtoffers als omstaanders, maar ook professionals die met gezinnen aan de slag zijn. Die moeten waar nodig vlot terechtkunnen om hun zorgen inzake kindermishandeling te kunnen bespreken. Dit is eigenlijk een heel essentieel onderdeel om rond die problematiek iets van hulpverlening mogelijk te maken.

Het is ook heel belangrijk om een thema als kindermishandeling, een heel gevoelig thema dat al snel in zwart-witdenken doet schieten, en ook een heel complexe problematiek, zeker binnen een gezin, multidisciplinair te behandelen. Het vraagt een systemische kijk, een veelzijdige kijk vanuit verschillende disciplines om na te gaan wat nu eigenlijk geleid heeft tot het ontstaan van kindermishandeling in een gezin, en welke initiatieven men op al die domeinen kan ondernemen om daarmee aan de slag te gaan.

Kindermishandeling vraagt natuurlijk ook een aanklampende aanpak. Dat staat in contrast met de handelingsverlegenheid of terughoudendheid om actie te ondernemen. Als hulpverleners zich niet aangesproken voelen en een gezin niet actief gaan opzoeken, zich niet gaan bemoeien met wat er zich daar achter de voordeur afspeelt, dan gaan vele zorgen blijven liggen. Hij kan getuigen vanuit de dagelijkse praktijk dat dat heel vaak niet het geval is. Hulpverleners staan dagelijks in groten getale aan de deur van het vertrouwenscentrum om advies of coaching te vragen of om hun vermoedens rond kindermishandeling te bespreken en te melden. Dat gebeurt dus heel vaak. Ondanks de gevoelens van terughoudendheid wordt er jaarlijks toch de situatie van een 6000 à 7000-tal kinderen en jongeren aangekaart bij het vertrouwenscentrum. Die aanklampende houding, dat initiatief dat vertrekt vanuit de hulpverleners zelf is heel belangrijk. Aanklampend betekent ook aan de slag gaan met diegene die het geweld pleegt of de betrokkene in het gezin die zorgt voor de moeilijkheden, en dat is vaak een lastig aspect. Er wordt heel veel werk van gemaakt om met ouders in dialoog te gaan, maar het wordt soms wel wat over het hoofd gezien om bijvoorbeeld met de vader te spreken. De vader is vaak iemand die wat buiten beeld blijft. Er wordt veel met moeders gesproken en minder met vaders en nog minder met mogelijke plegers van kindermisbruik.

Wat integraal en gecoördineerd werken betreft, denkt de spreker ook dat kindermishandeling iets is dat je niet alleen kan aanpakken. Je hebt daar het netwerk, het integrale werken, waar het decreet Integrale Jeugdhulp voor gegaan is, heel hard nodig. Kindermishandeling is immers net zo'n complexe problematiek met veel factoren, veel oorzaken, veel betrokkenen ook. Je kan dat niet vanuit één dienst alleen aanpakken. Vanuit het vertrouwenscentrum wordt er heel veel samengewerkt met andere partijen om net die risicofactoren aan te pakken. We weten bijvoorbeeld dat armoede, huisvestingsproblemen, psychiatrische problematieken bij ouders vaak een belangrijke rol spelen bij het ontstaan van kindermishandeling in gezinnen of van intrafamiliaal geweld in het algemeen. En dan is het ook heel belangrijk dat je met partners kan samenwerken binnen en buiten de jeugdhulp, die met die factoren aan de slag kunnen gaan.

Wat zijn vertrouwenscentra kindermishandeling (VK)? Ze worden een aantal keren genoemd in het rapport. Er is één zin die de spreker heel erg heeft getroffen, namelijk dat het decreet voor de jeugdhulpaanbieders de gemandateerde voorzieningen, waaronder de vertrouwenscentra kindermishandeling, heeft opgericht.

Een woordje geschiedenis: de vertrouwenscentra bestaan ongeveer 50 jaar. Ze zijn ooit begonnen als vertrouwensartscentra, waar men er heel hard werk van

gemaakt heeft om kindermishandeling op de maatschappelijke agenda te zetten en van daaruit multidisciplinaire hulpverlening aan te bieden. In 2013 werden de VK uiteindelijk ingeschreven in het decreet Integrale Jeugdhulp. Daarvoor hebben ze altijd kunnen rekenen op initiatieven van ministers met ministeriële besluiten of besluiten van de Vlaamse Regering. Sinds 2013 zijn de vertrouwenscentra echter decretaal verankerd. Daar zijn ze ook heel blij om want het was belangrijk dat men niet opnieuw het warm water zou gaan uitvinden. In 2017 is er een nieuw erkennings- en subsidiebesluit van de vertrouwenscentra waarvan hij dacht dat dat misschien ook een plaats had kunnen krijgen in de documenten die de onderzoekers bekeken zouden kunnen hebben voor de evaluatie.

Wat zijn de opdrachten van het VK? In het rapport worden de vertrouwenscentra kindermishandeling alleen maar genoemd als gemandateerde instellingen. Het zijn gemandateerde voorzieningen, vertrouwenscentra hebben die opdracht heel duidelijk toebedeeld gekregen, maar er is ook meer. Het decreet beschrijft eigenlijk zes opdrachten voor de vertrouwenscentra:

- 1° het onderzoeken van meldingen van kindermishandeling, op vraag van om het even wie, zowel binnen als buiten de jeugdhulp;
- 2° het verstrekken van gepaste jeugdhulpverlening aan slachtoffers van kindermishandeling en hun gezin; dat wil dus zeggen dat de vertrouwenscentra ook zelf aanbieder zijn van hulpverlening, die zich toelegt op de aanpak van kindermishandeling;
- 3° de consultfunctie, dus de ondersteuningsfunctie, de coaching van andere jeugdhulpaanbieders, maar evenzeer kan een psychiater op een drugshulpafdeling coaching en consult aanvragen; dat is ook een opdracht die in het decreet opgenomen is;
- 4° naar aanleiding van een M-document (hulpverleners) of een kennisgeving door het parket verontrustende situaties onderzoeken en opvolgen;
- 5° aan de magistraten die belast zijn met jeugdzaken de waarborg verlenen dat daadwerkelijk onderzoek gebeurt en jeugdhulpverlening wordt verleend in verontrustende situaties aan minderjarigen en hun gezin, in het belang van de minderjarige;
- 6° bij een verontrustende situatie de minderjarige doorverwijzen naar het openbaar ministerie.

De laatste drie opdrachten zijn heel specifiek verbonden aan de opdracht van maatschappelijke noodzaak waarin ook het fameuze M-document een plaats gekregen heeft. Als men echter kijkt naar het volledige pakket, dan gaat dit over een 10 tot 15 procent van wat vertrouwenscentra doen. Alle andere opdrachten, zoals coaching en consult en wat binnen de sector van de VK's reguliere hulpverlening genoemd wordt, zijn het leeuwendeel van wat in de vertrouwenscentra gebeurt. Deze achtergrond is belangrijk om zicht te krijgen op de positie van vertrouwenscentra binnen de jeugdhulp.

Wat zijn de opportuniteiten en knelpunten inzake detectie en signalering van vermoedens van kindermishandeling? Als de spreker inzoomt op wat nu opportuniteiten zijn, opnieuw vanuit de vier basisingrediënten van een goede aanpak van kindermishandeling, zien we een aantal knelpunten inzake detectie en signalering van vermoedens van kindermishandeling zoals die ook in het rapport benoemd worden.

Een eerste heel belangrijk punt zijn de administratieve verplichtingen die voortvloeien uit het decreet Integrale Jeugdhulp en die doorgaans belemmerend werken.

Verder de te sterke klemtoon op het M-document. De centra hebben vastgesteld – niet onmiddellijk na de invoering van het decreet in 2013, maar vooral de laatste jaren – dat hulpverleners heel erg bezig waren met wat ze nu juist allemaal moeten

doen, welk formulier ze moeten invullen, welke procedure ze moeten bewandelen om bij een VK terecht te kunnen, terwijl de kracht juist altijd bestond uit de laagdrempeligheid. Namelijk, als je je zorgen maakt, als je twijfels hebt, als je vermoedens hebt, als je een gevoel hebt van hier is iets niet oké maar je weet het niet zeker of je hebt heel duidelijke letsels vastgesteld bij een kind, dan bel je naar het vertrouwenscentrum en dan zal men samen uitklaren wat er kan gebeuren, hoe dat moet aangepakt worden en wie welke rol daarin kan spelen.

De centra stellen vast dat hulpverleners vandaag heel erg op voorhand al die vragen beantwoord hebben en ook soms wat verloren lopen in wat wel en niet zou kunnen volgens al die procedures. Dit is eigenlijk naar het aanvoelen van de centra een ongewenst neveneffect van een aantal dingen heel goed te willen regelen via het decreet, met veel rechtszekerheid. Dat heeft tegelijkertijd echter de laagdrempeligheid, de toegankelijkheid van het vertrouwenscentrum aangetast.

Aan de andere kant ziet men dat er met dit decreet een heel duidelijke deur opengezet is voor de parketten om bij vertrouwenscentra kindermishandeling aanmeldingen te doen. Dat was daarvoor niet het geval, het parket kon niet zomaar vermoedens van kindermishandeling of problemen in dat domein aangeven aan het vertrouwenscentrum met de vraag daar iets mee te doen. Door de opdrachten op het gebied van de onderzoeken maatschappelijke noodzaak, kregen de parketten heel duidelijk een instrument in handen om een VK te engageren om alsnog vrijwillige hulpverlening mogelijk te maken daar waar er zorgen zijn rond kindermishandeling.

Dat vindt de spreker toch wel een heel knappe realisatie van het decreet, ook omdat daarmee echte subsidiariteit gestalte krijgt, in de zin van iets komt bijvoorbeeld via de politie bij het parket terecht, maar er wordt toch eerst een opdracht gelegd bij hulpverlening om binnen vrijwilligheid, met al de tools die jeugdhulp in handen heeft, aan de slag te gaan.

Toegankelijkheid realiseren we niet alleen door de diensten binnen de jeugdhulp, ook 1712 speelt daar een hele grote rol in als hulplijn naar de burger toe evenals natuurlijk de chat op www.nupraatikerover.be. Men voelt ook dat men die meldingsbereidheid moeten blijven ondersteunen. Integrale jeugdhulp hamert daar heel sterk op: "Bespreek met mensen, werk transparant." De centra zijn het daar absoluut mee eens, waar dat het mogelijk is, graag. Maar waar anderzijds vertrouwelijkheid nodig is – omwille van onveiligheid, onzekerheid bij jeugdhulpverleners – moet men ook contact kunnen nemen, moet men zelfs kunnen melden om te vermijden dat er kinderen over het hoofd gezien worden of in de kou blijven staan.

De vertrouwenscentra worden geconfronteerd met een gigantische werkdruk, dat is ook wat de pauzeknop – die de onderzoekers gedocumenteerd hebben – aan toont. En die tast ook de toegankelijkheid aan. Heel concreet denkt de spreker aan de volgende situatie. Daags voordien om 17 uur belt een pediater naar het vertrouwenscentrum met de boodschap: "Ik heb hier op spoedgevallen een kind met ernstige letsels" en onmiddellijk wordt er actie ondernomen. Die mensen zijn vandaag gezien en er is een hulpverleningstraject op gang aan het komen. Dat is een snelheid die heel erg past bij wat er hier nodig is. Anderzijds voelen de centra wel dat het heel erg lastig is met propvolle agenda's en met een hele hoge werkdruk, waardoor hun medewerkers die dingen vaak niet meer zo goed kunnen opnemen.

Er is ook al heel veel gesproken over de 'kindreflex'. Die bevordert natuurlijk de detectie. Maar men moet ook vermijden dat men de kinderen die men in beeld brengt met de kindreflex in de kou laten staan, namelijk dat men na de detectie geen hulpaanbod meer zou hebben.

Wat zijn de opportuniteiten en knelpunten inzake het stoppen van kindermishandeling, het voorkomen van hervatting en het bieden van herstel? De spreker denkt dat daarin een hele grote klemtoon moet verschuiven van denken in procedures, in stappenplannen, in methodieken, naar concrete hulpverlening, namelijk met de mensen aan de slag gaan, met hen praten. Voor de centra begint de relationele continuïteit vanaf het moment dat ouders, kinderen, jongeren, gezinnen het vertrouwenscentrum binnenstappen voor een gesprek. Er wordt eigenlijk op maat – vanuit een ook niet altijd weten wat er hier juist aan de hand is – gezocht hoe men hier gaat zorgen voor veiligheid. In die situaties nemen VK's ook regie en mandaat op en wordt die coördinatie ook gedragen. Er is echter een issue van hoe men ervoor kan zorgen dat er een goede uitstroom is, namelijk dat er geen opstopping is aan de uitgang, waardoor er risicovolle wachtlijsten kunnen ontstaan.

De spreker verheldert het concept 'verontrusting'. Dit was volgens hem een poging van de wetgever om een brede paraplu te maken, maar het is ook echt een jargonwoord van integrale jeugdhulp. Het was een hele betekeniswereld op zich en volgens de spreker ligt de oplossing niet in het bewandelen van het spoor van de dingen beter te definiëren. Hij denkt dat men meer inzicht moet verwerven in waarom men iets moet doen aan kindermishandelingssituaties. Wat is de reden, wat is de achtergrond daarvan, hoe en wanneer zou dat dan kunnen gaan, en hoe werkt de besluitvorming daarrond? Over de besluitvorming is immers ook al vaak gesproken. Mensen moeten besluisvaardiger worden, maar daarin begint het voor de spreker: een onderscheid leren maken in zo'n moeilijk thema als kindermishandeling, van enerzijds kunnen inschatten en anderzijds beslissen wat er moet gebeuren. Die dingen lopen heel erg door elkaar, stelt hij vast. Verontrusting heeft eigenlijk het door elkaar lopen van die twee aspecten versterkt, waardoor er minder efficiëntie wordt bereikt.

Qua de concrete aanbevelingen vanuit het rapport zou de spreker de commissie willen vragen verder werk te maken van het wegwerken van het capaciteitstekort in alle aspecten van de jeugdhulp. Dat is de eerste en volgens hem ook de allerbangrijkste aanbeveling uit het evaluatierapport. Vervolgens ook zorgen voor een voldoende toegankelijk aanbod van vervolghulpverlening, zodat we ook genoeg herstel mogelijkheden hebben en dat niet alleen de eerste noodpleister geplakt wordt, maar dat ook op de lange termijn gewerkt kan worden.

Vervolgens de vraag om de hele sector van kindermishandeling te blijven ondersteunen op het vlak van blijvend te kunnen werken vanuit de positie van het kind of de jongere. Dat sluit ook aan bij aanbeveling 26 uit het rapport. Blijf de centra ondersteunen om de relationele continuïteit mogelijk te maken. Ze zeggen vaak dat hun medewerkers brandweerman zijn, die niet weglopen van de brand maar er net op af moeten gaan met heel hun hebben en houden, om te zorgen dat er in die gezinnen beweging komt. En dat gaat alleen maar door relaties te maken.

Hoe kunnen de centra zorgen voor het mentale welzijn van hun medewerkers? Dat kan door hen hulpverlening te laten doen en hen niet te verplichten bezig te zijn met achter de computer te zitten en formulieren in te vullen. De spreker denkt ook dat het belangrijk is om de klemtoon te blijven leggen op de noden van de cliënt, het ongeboort kind, de jongere en zo verder.

3.2. Uiteenzetting door Vera Vernaeye

Vera Vernaeye, consulente sociale dienst voor gerechtelijke jeugdhulp Dendermonde en hoofddéléguee ACOD technisch comité Opgroeien, begint met kort uit te leggen wat een OCJ en een SDJ is. Een ondersteuningscentrum jeugdzorg, komt eigenlijk in beeld wanneer er sprake is van een MANO, dat is hier al een paar keer aangehaald. Mensen van het OCJ gaan dan over tot een maatschappelijk onderzoek en daarna kan er beslist worden om over te gaan tot een observerende of

intervenierende tussenkomst. De essentie is eigenlijk om steeds oog te hebben voor die maatschappelijke noodzaak, om kortdurende projecten voor te stellen en om zo snel mogelijk terug door te stromen naar hetzij de eerstelijns hulpverlening hetzij een doorverwijzing naar parket en jeugdrechtbank.

De sociale dienst jeugdrechtbank daarentegen krijgt de opdracht vanuit de jeugdrechtbank, die op zich gevat wordt door het parket bij een doorverwijzing van de gemandateerde voorzieningen – het vertrouwensartsencentrum of het OCJ – of bij een vordering, MOF of hoogdringendheid. Ook zij gaan over tot het voeren van een maatschappelijk onderzoek, waarbij dan hulpverlening wordt voorgesteld en de jeugdrechter een beslissing neemt over welke hulpverlening hij of zij aangewezen vindt. De sociale dienst krijgt dan de opdracht om die verder uit te werken, met alles wat daarbij te pas komt.

De spreekster haalt één cijfer aan dat is 1,7. De sociale dienst heeft letterlijk 1,7 dag per jongere per jaar om zijn volledig takenpakket uit te voeren. Dat betekent huisbezoeken, maatschappelijk onderzoek, gesprekken met jongeren, gesprekken met ouders, al dan niet samen, gesprekken met hulpverleners, overlegmomenten, administratieve rompslomp – dat is ook al een paar keer aangehaald, maar op de sociale dienst jeugdrechtbank is dat helaas niet anders –, intakes, crisissen, overbrengingen, hoogdringendheden, noem maar op, alles valt onder die 1,7 dag. Dat is het enige cijfer dat zij aanhaalt omdat dat ook het dichtstbij ligt op dit moment.

De sociale diensten worden ook geconfronteerd met een enorm groot personeelsverloop en een uitval van personeel door ziekte, steeds groeiende werkdruk en ook een steeds wijzigend hulpverleningslandschap. Het idee dat de doorstroom of toestroom van jongeren bij een OCJ of een SDJ minder zou zijn door een integrale aanpak van jeugdhulp, is dus een illusie gebleken. In het werkveld blijkt dat dus niet zo te zijn, men voelt geen vermindering. Dat is ook iets waar de sociale diensten altijd voor gewaarschuwd hebben.

Integrale jeugdhulp is eigenlijk een idee waar niemand tegen kan zijn, evenmin als het idee van de gedeelde verantwoordelijkheid, de gedeelde zorg daarin. Alleen merken de sociale diensten vanuit de consulenten daar bijzonder weinig van op het werkveld. Het blijkt nu eenmaal dat wanneer een consulent aangewezen wordt, iedereen naar die consulent kijkt en alles naar die consulent wordt doorverwezen. De consulenten moeten regelmatig hun collega-hulpverleners aanspreken met de boodschap dat het niet alleen de consulent is die het gaat oplossen. Zij hebben ook de collega-hulpverleners nodig om voor de jongere en het gezin een goed traject uit te stippelen. Er is ook nog altijd een illusie dat consulenten andere mogelijkheden kunnen bieden of zelfs sneller hulp kunnen bieden. Dat is een illusie want zij vissen in dezelfde vijvers.

Eén van de grootste pijnpunten, ook al verschillende keren aangehaald door verschillende sprekers, is het tekort aan capaciteit op alle vlakken, zowel mobiel, ambulantly als residentiële. Als men subsidiair wil werken – waar 'integraal' toch ook voor staat – dan moet er ook gepaste hulpverlening beschikbaar zijn in de regio van de jongere, of op een redelijke afstand van waar die woont, rekening houdend met het feit dat het cliënteel heel vaak een beroep moet doen op het openbaar vervoer, zodat het absoluut niet evident is om op bezoek te gaan bij de kinderen in een voorziening die heel ver van de thuissituatie gelegen is en/of moeilijk bereikbaar is met het openbaar vervoer.

Consulenten trachten ook altijd zoveel mogelijk rekening te houden met de regio waar dat kind of waar de context van dat kind verblijft, of dat dan de ouders zijn, de school, hobby's, vrienden of belangrijke betrokkenen. Alleen is dat net door het gebrek aan plaatsen, aan capaciteit niet altijd mogelijk, zeker niet als het gaat over een crisissituatie of een hoogdringende situatie. Moeilijker wordt het nog wanneer

het gaat over meer dan één kind. De consultants proberen altijd broers en zussen zoveel mogelijk bij elkaar te houden, maar ook daar slagen zij vaak niet in, terwijl het net zo belangrijk is om een kind dat plots uit een situatie of context wordt weggerukt toch nog enkele handvatten te kunnen laten behouden en op zijn minst bij broer en zus te kunnen blijven. Maar zelfs dat is bijna een onmogelijke situatie.

Vraaggericht werken is ook altijd het motto geweest bij consultants. Alleen kunnen zij ook dat niet realiseren omdat ze niet kunnen aanbieden wat gevraagd wordt. Het aanbod is er niet. De spreekster blijft erop hameren, de consultants vertrekken altijd van hun maatschappelijk onderzoek en maken een plan op waarin zij zeggen dat het hen in deze situatie aangewezen lijkt dat de jongere in zijn context die of die hulpverlening nodig heeft, maar die is er niet, dus gaan ze voor plan B, C, D en ga zo maar verder. Ze zijn ondertussen zeer creatief geworden in het zoeken naar oplossingen, mogelijke aanpakken, mogelijke partners die ze erbij zouden kunnen betrekken. Ze zijn heel sterk geworden in 'outside the box' te denken, zodanig zelfs dat er eigenlijk al geen box meer is waaruit men nog zou kunnen denken. Vooral bijzondere jeugdzorg is daar een moeilijkheid in. Voor voorzieningen voor jongeren met een handicap of met een beperking is het eigenlijk nog moeilijker, omdat die nog dunner gezaaid zijn, omdat die nog meer gespecificeerd zijn inzake een bepaalde problematiek en wachtlijsten van vijf jaar hebben, wat eigenlijk onrealistisch is.

De fameuze priors zijn ook al een paar keer aangehaald, bij de sociale diensten wordt dat de wachtlijst van de wachtlijst genoemd. Zonder prior raakt een jongere niet meer aan de bak, zo simpel is het. Priors worden soms goedgekeurd, maar uiteindelijk toch afgekeurd omdat quota overschreden zijn, namelijk dat men maar een bepaald aantal jongeren een prior kan toewijzen voor een bepaalde module. En dan wordt gezegd dat de prior terecht is, maar dat hij niet kan worden toegewezen omdat de quota bereikt zijn. En dan moeten de consultants dat aan de jongere en zijn gezin gaan uitleggen. De spreekster weet nog altijd niet goed hoe zij dat moet doen, maar goed, ze blijft dat proberen.

Eigen kracht en netwerk bestaan eigenlijk al langer dan integrale jeugdhulp, alleen klopt het wel dat er meer wordt op ingezet en dat het misschien ook veel duidelijker gemaakt wordt dat men dat toepast. Ook daar moet men er echter soms een beroep op doen tegen beter weten in, omdat er niets anders is. Dan beginnen de consultants te zoeken. Is er een buurman? Is er een bakker? Men kan het zo zot niet bedenken of zover gaan zij om na te gaan of er nog mensen zijn die het gezin kunnen ondersteunen, die iets kunnen betekenen voor het kind, wat dat ook moge wezen. De consultants proberen daar dan een hulpverlening rond op te zetten. Maar wat in het rapport staat, namelijk dat dat netwerk soms ook aan zijn lot wordt overgelaten, klopt ook, in die zin dat er veel te weinig tijd en ruimte is om dat netwerk terdege te kunnen ondersteunen en er regelmatig mee in overleg te gaan, regelmatig aanwezig te zijn om te horen of het wel loopt. Bij de sociale diensten – daar kan de spreekster het best over spreken omdat ze er ook al 15 jaar werkt – gaat het om wie het luidst roept. Waar de grootste brand is, ga je eerst. Dat betekent ook dat mensen die niet van zich laten horen ten onrechte soms wat in de kou blijven staan.

Over het schakelen ging het ook al een paar keer in deze hoorzitting. Als een jongere in de bijzondere jeugdzorg zit, dan lukt het schakelen soms wel beter. Dan kan men dus al een keer makkelijker van een verblijf naar een contextbegeleiding gaan of omgekeerd. Zit de jongere nog niet in een voorziening, dan is dat eigenlijk zowat onmogelijk. Het is ook zeer moeilijk om dat te realiseren binnen voorzieningen voor jongeren met een beperking of handicap, omdat die werken met leefgroepen. Ofwel blijf je daar een ganse week, 7 op 7 noemen ze dat. Ofwel blijf je 5 op 7, maar dan moet je zelf zorgen voor weekendopvang. Daartussen schakelen gaat echter niet.

Bovendien is schakelen naar een ambulante hulpverlening, wat mobiele behandeling heet binnen het VAPH, betalend voor ouders. Voor mensen met een beperking, op welk vlak dan ook, want dat kan ook een financiële beperking zijn, is dat dus een extra kost. Dat betekent ook in concreto dat er eigenlijk maar één keer in de drie weken een contact is tussen de contextbegeleider en het gezin. Als je het hebt over een jongere met autisme of met een beperking of wat dan ook, en er is een begeleiding van één keer om de drie weken, dan is dat toch wel zeer weinig om in problematische situaties de nodige ondersteuning te kunnen bieden.

Er zijn ook ontelbare intakes en kennismakingsprocedures die de consulenten met de jongeren moeten doorlopen. Dan mogen zij om de zoveel tijd eens op gesprek gaan met hun jongeren in een voorziening, waar ze dan nog eens moeten uitleggen waarom ze daar zijn, en de jongere ook nog eens moet uitleggen waarom hij daar is, net zoals de ouders, om dan te horen dat hij toch niet past binnen het idee over hulpverlening van de voorziening, of men hem op de wachtlijst zet en pas binnen een jaar of twee, drie bericht zal krijgen dat hij kan instromen, terwijl het niet zeker is dat de jongere binnen enkele jaren nog dezelfde hulpvraag zal hebben.

Het hulpverleningslandschap is steeds in beweging. Op zich zou men kunnen zeggen dat dat niet slecht is, want dat betekent dat mensen nadenken over hoe ze zaken en problematieken anders kunnen aanpakken en ondervangen. Dat betekent echter ook dat het voor mensen zoals consulenten, maar ook voor ouders en jongeren, soms nog moeilijk te volgen is welke hulpverlening er bestaat en hoe het nu weer juist zit, want gisteren was het op die manier dat de werking gebeurde maar morgen is het weer iets anders. Op den duur zie je dus door de bomen het bos niet meer. De spreekster denkt dat men een evenwicht moet gaan zoeken tussen een bewegend landschap, aangepast aan de maatschappelijke tendensen en problematieken enerzijds en het anderzijds toch een beetje duidelijk en overzichtelijk houden voor hulpverleners en voor jongeren en hun gezin.

Het crisisnetwerk is ook al een paar keer aangehaald. Dat is voor consulenten een hulpmiddel geworden in die zin dat zij meestal niet meer zelf alle voorzieningen moeten opbellen. Meestal, want het gebeurt soms toch nog dat ze dat moeten doen. Ook daar – en dat is ook al verschillende keren aangehaald – is het aanbod echter zeer beperkt en moet men nemen wat er is, ook al is dat misschien niet wat de consulent in gedachten had als het beste voor het kind en het gezin. De expertise van consulenten wordt daar ook vaak in vraag gesteld: "Heb je hier al aan gedacht, heb je daar al aan gedacht?"

Wees gerust, consulenten weten zeer goed wat de impact is van een crisisplaatsing. Dat wil zeggen dat het kind onmiddellijk uit het gezin moet gehaald worden, uit die context, uit alles wat bekend is voor dat kind. Dus de consulenten beseffen heel goed wat een crisisplaatsing betekent en gaan daar dus ook niet lichtzinnig mee om. Ze verliezen soms heel veel tijd door die bevestigingen, bedenkingen, aftoetsingen, besprekingen en vervolgens te laten weten of ze überhaupt gaan beginnen zoeken naar een plaats of niet.

Pleegzorg is ook al aangehaald. Er is voor jonge kinderen de visie dat pleegzorg altijd de eerste keus moet zijn. Grotendeels denkt de spreekster inderdaad dat dat zo is, alleen weten de consulenten ook dat dat niet voor elk van hun jongeren realistisch is omwille van de context, de weerstand van ouders, omwille van een loyaliteitsconflict waar een kind kan in betrokken worden. Het is dus niet altijd de goede manier om daar in eerste instantie naar te kijken, los van het feit dat er ook veel te weinig pleeggezinnen zijn, want ook daar is er een tekort.

Het valt de consulenten ook wel op – en waarschijnlijk heeft dat ermee te maken dat de vraag veel groter is dan het aanbod – dat de draagkracht van pleeggezinnen niet altijd zo groot is en dat de opdracht om als pleegzorger te functioneren soms

zwaar onderschat wordt. De kinderen en jongeren die opgevangen worden, hebben een hele rugzak, een hele context mee. Het is dus niet enkel het kind – bij manier van spreken – dat je opvangt, het zijn ook de ouders die je opvangt en heel de problematiek die men een stuk binnenpakt. Dat integreren in een pleeggezin is niet altijd zo evident. Ook de begeleiding is daar soms wel wat weinig, als men weet dat consulenten om de zes weken één contact hebben tussen pleegzorgbegeleiders en pleegouders. Dat is zeer weinig. In crisisleeggezinnen is dat zelfs maar één contact en de rest is telefonisch. Zeker ook niet evident is een plaatsing bij familie zonder netwerkbestand. Die mensen krijgen als het ware plots een kind op hun schoot geworpen: "Hier is het kind, we zullen bellen om een afspraak te maken en zoek het ondertussen zelf maar uit." Daar zou volgens de spreker ook wel wat meer aandacht aan besteed mogen worden. Mochten consulenten meer tijd en ruimte hebben, dan zouden ze dat zelf ook heel graag willen doen, maar ze zitten eigenlijk op dat vlak een beetje in hetzelfde schuitje.

Ook psychiatrie is al eens aangehaald. Dat is ook een zeer grote ontbrekende partner. De CGG's hebben gigantisch lange wachtlijsten en zijn ook beperkt in hun aanbod. Zeker bij de jeugdrechtbank ziet men echter dat er zeer complexe situaties binnenkomen, waar een opname of behandeling of al is het maar een diagnostiek, echt wel noodzakelijk is. En dan botst men daar op een aantal pijnpunten.

Een jongere die op achttien jaar zijn jeugdhulpleven heeft overleefd, wordt verondersteld volwassen te zijn en moet zijn plan trekken. Daar komt het soms wel op neer, zeker voor jongeren die VAPH-hulpverlening nodig hebben maar nog niet in een VAPH-voorziening zitten. Daar is het al helemaal hopeloos. Er is ook geen enkel perspectief waar men jongeren naartoe kan verwijzen voor volwassenenhulpverlening, tenzij naar de wachtlijsten want die zijn volgens de spreker bij de volwassenen nog groter dan bij de jongeren. Ook het feit dat er eigenlijk geen enkele dienst is die nog een beetje aanklampend kan werken naar die jongvolwassenen toe, is volgens de consulenten zeer problematisch. Als er al een hulpverleningsdienst betrokken is en bereid is, dan mag men van geluk spreken dat er nog een paar nazorgmomenten zijn, maar voor de rest stopt het dan eigenlijk. De spreker krijg nog regelmatig telefoons van jongeren die meer dan achttien zijn en voor wie ze eigenlijk geen bevoegdheid meer heeft. Ze krijgt het dan niet over haar hart om te zeggen: "Sorry, maar je moet hier niet meer komen." Zo werkt dat nu eenmaal niet.

De spreker wil alleen nog zeggen dat zij, ondanks het beeld dat zij hier nu ophangt, ervan overtuigd is dat elke hulpverlener, elke pleegzorgverlener, elk CGG, elke psycholoog, kortom iedereen die betrokken is in het landschap, zeer gepassioneerd is en ongelooflijk hard zijn best doet om het best mogelijke traject voor die jongeren te kunnen bewerkstelligen. Zowel bij de sociale diensten als in de voorzieningen is er echter personeelstekort en plaatstekort en blijven jongeren in de kou staan. Ook het emotionele, het psychologische, het niet kunnen bieden wat jongeren nodig hebben, jongeren die zeer grote nood hebben aan ondersteuning en begeleiding, hakt erin, zowel bij consulenten als bij begeleiders als bij gelijk wie. En daar is tot op heden nog weinig aandacht voor.

3.3. Vragen en opmerkingen van de leden met repliek van de sprekers

3.3.1. *Vragen en opmerkingen van Lise Vandecasteele*

Lise Vandecasteele dankt voor alle getuigenissen, ook de voorgaande sprekers trouwens. Het is hard om te horen – zeker de getuigenis waarmee Vera Vernaeye afgesloten heeft – dat er veel ongelooflijk gepassioneerde hulpverleners zijn, die er alles aan proberen te doen om de best mogelijke job te doen, maar voelen dat ze niet kunnen bieden wat de jongere eigenlijk nodig heeft. Het is dan eigenlijk aan de Vlaamse Regering om met dezelfde passie, dezelfde activiteit er toch voor

te zorgen dat de wachtlijsten aangepakt worden, want dat is toch de rode draad doorheen al de getuigenissen in de hoorzitting. Als we die wachtlijsten niet kunnen aanpakken, blijven we vastzitten.

Zij heeft een concrete vraag voor Vera Vernaeye. Zij kan zich ook voorstellen dat hetgeen zij beschrijft voor het personeel, de consultants erg zwaar is en niet altijd gemakkelijk om te werken. Uit een schriftelijke vraag, die zij aan minister Wouter Beke gesteld heeft, bleek ook dat de uitval bij consultants wegens langdurige ziekte heel hoog lag (*Schriftelijke vragen* VI.Parl. 2019-20, nr. 448, aan minister Beke). In 2019 bijvoorbeeld 13,8 procent. Haar vraag is hoe het zit met de zorg van het Agentschap Overheidspersoneel. Hebben de sociale diensten de indruk dat zij voldoende ondersteund worden in die zware opdrachten? Wat zou hun werklast kunnen verlichten? Heeft de uitval van personeel een effect op de continuïteit of is dat daarbij geen probleem?

Een tweede vraag gaat over de veiligheidsplannen. In hoeverre zijn de consultants gerust in de doeltreffendheid van de veiligheidsplannen? En dan nog een concrete vraag over de nieuwe werkmethode 'science of safety': dat lijkt zeer intensief, zowel in gesprekken als in tijd. Zien de consultants dat haalbaar met de huidige caseload van de consultants en het huidige aantal consultants op de dienst?

3.3.2. *Vragen en opmerkingen van Freya Van den Bossche*

Freya Van den Bossche dankt ook Vera Vernaeye voor haar getuigenis. Veel van wat zij aanhaalt, is terug te voeren tot het grote capaciteitsprobleem. Op dat vlak heeft de spreker een heel praktische vraag: hebben Vera Vernaeye en haar collega's zicht op het aandeel jongeren voor wie zij binnen een redelijke tijd de hulp kunnen organiseren die voor de noden van het kind de meest gepaste is?

3.3.3. *Vragen en opmerkingen van Jeremie Vaneckhout*

Jeremie Vaneckhout dankt beide sprekers. Hij denkt dat het een wake-upcall is voor iedereen die de commissie volgt en hopelijk velen daarbuiten, om een aantal dingen blootgelegd te zien worden.

Hij heeft een vraag aan Vera Vernaeye. Haar getuigenis is helder en duidelijk, in die zin dat de pijnpunten er echt liggen. Er is een sociaal akkoord afgesloten enkele weken geleden. De uitrol daarvan is in volle ontwikkeling. Er is ook een groeipad aangekondigd rond capaciteit. Hij zal hier vandaag niet in het politieke debat vervallen want dit is een hoorzitting, dat zal hij op andere plaatsen en momenten wel doen. Hoe kijken de sociale diensten echter zelf naar wat er daarin zit richting jeugdhulp en de noodkreten die hier geuit worden?

Een tweede vraag is voor Kristof Desair. De spreker moet hem complimenteren, zijn aanbevelingen zijn heel helder. Op het einde was het zeer duidelijk wat we eigenlijk moeten doen. Wat hem echter zorgen baart, is dat – als hij het goed begrepen heeft – Kristof Desair eigenlijk zegt dat het decreet bijna institutionaliseert dat er een soort taboe is op kindermishandeling. Hij zou dat nog graag een beetje uitgeklaard zien, want hij is daar toch zeer bezorgd over en dat maakt hem extra scherp. Het kan immers alvast helemaal niet de bedoeling zijn – hij is eerder al een paar keer tussengekomen rond een aantal taboedoorbrekende ideeën en hoe men daar stappen vooruit kan zetten – dat onze regelgeving het nog extra moeilijk maakt om een aantal dingen aan te kaarten of bespreekbaar te maken en ermee aan de slag te gaan. Hij is daar zeer bezorgd over. Vandaar de vraag om meer duiding.

3.3.4. *Vragen en opmerkingen van Suzy Wouters*

Ook Suzy Wouters bedankt de sprekers. Krijgen zij signalen vanuit de hulpverlening dat zij moeilijkheden ervaren om de verontrusting te bespreken tussen de cliënt en het team? Worden de hulpverleners voldoende begeleid bij het inschatten van en omgaan met verontrustende situaties? Ondervinden de gemandateerde voorzieningen soms problemen bij het verzamelen van de nodige informatie voor hun onderzoek, bijvoorbeeld als men zich beroept op geheimplicht waardoor niet de nodige informatie aan de gemandateerde voorzieningen gegeven wordt?

3.3.5. *Repliek van Kristof Desair*

Kristof Desair gaat meteen op de laatste vraag van Suzy Wouters in. Wat het eerste stuk betreft, krijgen de centra dagelijks hulpverleners over de vloer of aan de telefoon die op zoek zijn naar hoe ze hun zorgen bespreekbaar kunnen maken met het gezin. Wat daarin opvalt, is dat heel duidelijk de ambitie aanwezig is om de gepaste woorden te vinden en de juiste manier om het ter sprake te brengen, niet alleen in functie van eigen drempels, of mogelijks ontwikkeling van eigen vaardigheden om dat bespreekbaar te maken, maar ook met het nodige respect voor het kind of de jongere. Als bijvoorbeeld een kind een verhaal gebracht heeft of signalen gegeven heeft op school, hoe kan men er dan voor zorgen dat men die zorgen bespreekbaar kan maken met de ouders, zonder dat dat onmiddellijk het kind in moeilijkheden brengt als het thuiskomt. Daar zijn heel veel vragen rond, daar zijn ook heel veel antwoorden op. De centra zien dat hulpverleners daar heel actief mee aan de slag gaan.

Wat de centra daar ook in herkennen, is dat er vaak onder de vraag: "Help mij om dat bespreekbaar te maken" een andere vraag zit, namelijk: "Is het mogelijk om dat van ons over te nemen? Wij krijgen dat niet rond in ons totale takenpakket. Wij zijn heel bezorgd, maar we kunnen dat niet opgenomen krijgen, kan dat opgenomen worden door het vertrouwenscentrum kindermishandeling?" De spreker denkt dat dat ook binnen de lopende trajecten SDJ en OCJ het geval is. Dan zoeken de centra wat daarin mogelijk is. Heel belangrijk voor hen is dat ze te allen prijze proberen te vermijden dat de bezorgdheden niet besproken zouden geraken. Er mogen daarin geen belemmeringen zijn.

Wat het moeilijk zicht krijgen op een situatie in verband met beroepsgeheim enzovoort betreft, hebben de centra het voordeel dat het decreet de informatie-uitwisseling tussen hulpverleners heel goed regelt conform alle regelgeving op het vlak van beroepsgeheim, met daarin de figuur van het gedeeld beroepsgeheim. Daarin zijn er wel genoeg instrumenten. Het gebeurt zelden dat de centra nog een jeugdhulpverlener of andere hulpverlener tegenkomen die aan het vertrouwenscentrum zegt dat hij die informatie niet kan geven omwille van het beroepsgeheim. Mocht zich dat toch voordoen, dan proberen ze toch die dialoog ten gronde te voeren om daarin ook de afweging te kunnen maken van de verschillende principes – aan de ene kant het beroepsgeheim, aan de andere kant de noden van het kind en de plicht om hulp te verlenen waar nodig. Dus dat proberen ze op te nemen.

Wat de vraag van Jeremie Vaneeckhout rond het institutionaliseren van het taboe op kindermishandeling betreft, hoopt de spreker dat dat alleszins niet de bedoeling geweest is van het decreet. Hij stelt alleen vast dat de doelstellingen die ook het onderzoek geëvalueerd heeft procesmatige kenmerken zijn; daar is nergens sprake van een of andere problematiek, behalve misschien het woord 'verontrusting', en het is net dat woord dat opnieuw verwarring zaait. Terwijl het oorspronkelijk, vóór het decreet Integrale Jeugdhulp, een heel spontane natuurlijke betekenis kreeg bij Jan met de pet, zien we dat het vandaag een hele wereld van betekenissen oproept binnen de jeugdhulp, die opnieuw drempels veroorzaken. Dat stelt men vast en de spreker denkt dat de centra ook heel duidelijk vragende partij zijn om terug naar

duidelijke, heldere concepten te gaan. Kindermishandeling is nu eenmaal een duidelijk concept, met ook nog heel wat gedoe rond en vragen en invullingsaspecten, maar het is wel veel duidelijker waar het om gaat dan bij verontrusting. Verontrusting is ook een kenmerk van een hulpverlener en niet van een situatie. Die dingen lopen heel sterk door elkaar.

3.3.6. *Repliek van Vera Vernaeye*

Vera Vernaeye antwoordt aan Lise Vandecasteele dat uitval door langdurige ziekte te maken heeft met de zware werkdruk en de zwaarte van de situaties waar de sociale diensten soms mee geconfronteerd worden. Is daar voldoende zorg vanwege het agentschap? Zij meent dat het agentschap heel goed weet wat de pijnpunten zijn. De spreekster zegt niet dat ze altijd heel goed kunnen inschatten wat de impact daarvan is op een individu, maar ze denkt dat ze heel goed weten wat de noden zijn en ook dat ze pogingen doen om de waardering voor het personeel te laten blijken. Alleen vermoedt de spreekster dat zij ook in de problemen zitten, budgettair. Als er geen budget is, kan er ook niet in andere zaken voorzien worden. Waar ze eventueel wel aandacht voor zouden kunnen hebben – maar de spreekster heeft begrepen dat ze daar wel mee bezig zijn – is het feit dat nieuw aangeworven collega's contracten krijgen van drie maanden, wat niet zo aangenaam om werken is, als je in die continue onzekerheid zit of je contract verlengd gaat worden of niet. Het is echter vooral ook naar de jongere toe niet aangewezen dat die niet goed weet of de consulent er na drie maanden nog zal zijn. Zij had echter begrepen dat er op dat vlak nog van alles in de pipeline zit en zij kijkt er met volle verwachting naar uit.

Wat zou de werklust verlichten? Consulenten zijn aardige beestjes, in die zin dat zij heel vaak hoort van haar collega's – en zij zit daar zelf ook bij – dat als ze al maar genoeg plek hebben voor de jongere het niet uitmaakt dat ze op jaarbasis maar 1,7 dagen hebben per jongere. Als hun gasten, hun jongeren maar de gepaste en de nodige hulpverlening krijgen, zijn zij al heel blij. Natuurlijk zou het aangenaam zijn als zij ook voldoende ruimte zouden krijgen om hun werk goed te doen. Consulenten zijn op dit moment immers helemaal niet tevreden over hun werk omdat ze er niet toe komen het te doen zoals verwacht wordt en zichzelf ook verwachten het te doen.

Meer plaats en meer consulenten, meer middelen en meer personeel, dat is heel simpel. Die middelen gaan heel breed, dat gaat over preventie, over ambulante, over rechtstreeks toegankelijke, niet-rechtstreeks toegankelijke hulp, eigenlijk de full package. Dat is een beetje de kwestie. Als via de eerste lijn hulp kan geboden worden, dan moet het niet per se bij de jeugdrechtsbank terechtkomen of moet het niet per se overgeheveld worden naar een OCJ. Dat is inderdaad het principe, maar men gaat nooit kunnen bereiken, vreest de spreekster, dat er geen jeugdrechtsbanken meer nodig zullen zijn, dat is een utopie.

Heeft de uitval effect op continuïteit? Zeker en vast. Als een collega wegvalt – zij spreekt nu voor haar eigen winkel maar veronderstelt dat dat ook zo is voor een OCJ – dan hebben zij niet de luxe om te zeggen aan de jongere of het gezin dat ze even moeten wachten tot hun consulent terug is uit ziekteverlof. Dat gaat niet. Dus dat betekent dat dat opgenomen wordt door collega's, maar evenzeer dat van die 1,7 dag per jongere ook weer een stukje afgaat omdat men er extra dossiers of extra jongeren bij moet nemen. Dat betekent ook dat als Vera Vernaeye een afspraak moet plannen, je pas binnen twee maanden een afspraak kunt krijgen bij haar, want haar agenda is volgeboekt. Tenzij er echt zware crisissen zijn, dan maken de consulenten plaats in hun agenda en zorgen ze dat ze er kunnen zijn. Consulenten maken – in het algemeen gesproken, er zullen ook uitzonderingen zijn – heel veel overuren en vliegen van hot naar her, wat natuurlijk ook een aanslag is op hun gezondheid, maar ze hebben dat over voor hun jongeren.

Zijn ze gerust in veiligheidsplannen? De spreker vindt dat een zeer moeilijke vraag omdat er zoveel gradaties van antwoorden zijn. Consulents proberen soms zelf veiligheidsplannen op te stellen, maar merken dat ze er niet altijd in slagen om dat terdege op te volgen omdat ze veel te veel werk hebben, dat lukt gewoonweg niet. Soms zijn ze zelf niet gerust in hun eigen veiligheidsplan. Dat is misschien raar om te zeggen, maar het is wel zo. Zijn ze gerust in de veiligheidsplannen die opgemaakt worden door voorzieningen? De spreker denkt dat er een groot vertrouwen is van consulents in voorzieningen, en dat er ook goede overlegmomenten zijn waar zij heel duidelijk kunnen stellen wat er verwacht wordt vanuit een jeugdrechtsbank of vanuit een OCJ, waaraan gewerkt moet worden, waar alertheid moet voor zijn. Ze merken echter wel dat nog niet alle hulpverleningsdiensten mee zijn met het idee van wat een veiligheidsplan is en hoe dat juist vorm moet krijgen. De spreker denkt dat daar wel beweging in zit en dat die opleidingen en vormingen bij de voorzieningen wel op komst of bezig zijn, maar dat nog niet iedereen daar al mee is in dat plaatje.

Is SofS haalbaar? Neen, dat is het niet. Dat is voor veel consulents een heel goede methodiek, maar als je het wil uitvoeren zoals het initieel bedoeld is, dan is dat absoluut niet haalbaar. De spreker zal haar eerste kennismaking met SofS nooit vergeten, dat was een filmpje uit Nederland over hoe dat in gang gezet moet worden. En dan merkte ze dat die Nederlandse consulent erin slaagt om drie keer op één dag bij hetzelfde gezin langs te gaan. De spreker werd zo lichtjes ongemakkelijk, omdat zij zich op dat moment realiseerde dat daar dingen van haar worden verwacht die absoluut niet realistisch zijn. Hoe goed die methodiek ook moge zijn – daar wil zij zich niet over uitspreken, er zitten zeker waardevolle dingen in – het is niet realistisch, niet haalbaar in het huidige kader.

Er worden ook veel meer jongeren of cases besproken in het team, daar kan men ook van zeggen dat dat al dan niet zinvol is. De spreker merkt dat dat voor sommige consulents, zeker voor nieuwe en jonge mensen, zeker een houvast is, want hoe begin je aan zoiets? Dus in dat opzicht is het bespreken van dossiers en cases een meerwaarde, maar het mag ook niet een afvinkpuntje worden. Soms hebben de consulents wel dat gevoel. Ze hebben het besproken, check en ze zijn in orde. Als consulents en hulpverleners die richting uit moeten gaan, denkt de spreker dat ze niet goed bezig zijn.

Ze gaat nog kort in op de vraag van Freya Van den Bossche over het aandeel jongeren voor wie binnen een redelijke termijn de gepaste hulp kan georganiseerd worden. Zij heeft daar geen concrete cijfers van, maar als zij naar haar eigen cases kijkt of die van haar collega's bij de sociale dienst van de jeugdrechtsbank van Dendermonde, dan denkt zij dat dat cijfer zeer, zeer laag zal zijn. Er zal misschien wel hulpverlening zijn, maar het zal niet het gepaste zijn wat men op dat moment voor dat kind nodig acht.

Is het sociaal akkoord en het groeipakket, en de capaciteit daarvan inzake jeugdhulp, voldoende? Alle beetjes helpen, maar het is zeker nog niet voldoende. De besloten units, in plaats van de gemeenschapsinstellingen voor jongeren met een VAPH- of een andere problematiek die die beslotenheid nodig hebben, zouden extra plaatsen zijn geweest. De consulents hebben gemerkt dat dat geen extra plaatsen zijn, maar gewoon andere leefgroepen die omgevormd zijn tot een besloten unit. Dat betekent dat er voor de gewone werking plaatsen wegvallen. Bij contextbegeleiding is het in het verleden ook gebeurd dat er zeggezegd nieuwe plaatsen bijkwamen, maar dat het in concreto betekende dat residentiële plaatsen geschrapt werden.

Op de vraag van Suzy Wouters of de consulents signalen krijgen vanuit het hulpverleningslandschap om de verontrusting te bespreken, antwoordt de spreker dat zij merkt dat dat bij sommige hulpverleners zeer moeilijk ligt. Ze geven aan

zich daar zorgen over te maken maar verwachten dat de consulent dat zal opnemen met de jongere of dat gezin. Dat is tegenstrijdig met de gedeelde verantwoordelijkheid, de gedeelde zorg en de openheid en transparantie in de communicatie naar de jongere en zijn gezin toe.

De *voorzitter* dankt namens de commissie al de sprekers voor hun toelichting of getuigenis en voor hun antwoorden en input. Hij is ervan overtuigd dat dit de basis zal vormen voor verdere besprekingen in de commissie en voor parlementaire initiatieven

Stefaan SINTOBIN,
voorzitter

Katrien SCHRYVERS,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

1G1P	1 gezin, 1 plan
A-document	aanmeldingsdocument
ACOD	Algemene Centrale der Openbare Diensten
CANO	Centrum voor Actieve Netwerkontwikkeling en Omgevingsondersteuning
CGG	centrum voor geestelijke gezondheidszorg
CLB	centrum voor leerlingenbegeleiding
For-K-diensten	forensische K-diensten
HIVA	Hoger Instituut voor de Arbeid (van de KU Leuven)
IROJ	Intersectoraal Regionaal Overleg Jeugdhulp
JAC	jongerenaanbod van het Centrum Algemeen Welzijnswerk (CAW)
K-diensten	kinderpsychiatrische diensten
KU Leuven	Katholieke Universiteit Leuven
M-document	motivatiedocument
MANO	onderzoek maatschappelijke noodzaak
MOF	als misdrijf omschreven feit
OCJ	ondersteuningscentrum jeugdzorg
OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn
SDJ	sociale dienst voor gerechtelijke jeugdhulp
SofS	Signs of Safety
TEJO	Therapeuten voor Jongeren
UGent	Universiteit Gent
VAPH	Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap
VK	vertrouwenscentrum kindermishandeling
VTM	Vlaamse Televisiemaatschappij
WVG	Welzijn, Volksgezondheid en Gezin